

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SPECIALIŲJŲ TYRIMŲ TARNYBOS KORUPCIJOS
RIZIKOS ANALIZĖS IŠVADA DĖL ĮMONIŲ VALDYMO, PRIEŽIŪROS IR
KONTROLĖS VEIKLOS PROCESŲ UKMERGĖS, ŠALČININKŲ IR ŠIRVINTŲ RAJONŲ
SAVIVALDYBĖSE**

TURINYS

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI.....	2
2. IŽANGA.....	4
3. KORUPCIJOS RIZIKOS ĮMONIŲ VALDYMO, PRIEŽIŪROS IR KONTROLĖS VEIKLOS PROCESUOSE UKMERGĖS, ŠALČININKŲ IR ŠIRVINTŲ RAJONŲ SAVIVALDYBĖSE.....	6
3.1. <i>Trūksta skaidrumo įmonių vadovų priėmimo į pareigas procedūrose.....</i>	6
3.2. <i>Sudarant kolegialius valdymo organus neužtikrinamas sprendimų priėmimo nešališkumas, nepriklausomų narių nepriklausomumas, neatskiriamos įmonių valdymo ir priežiūros funkcijos.....</i>	15
3.3. <i>Įmonių vadovų atlyginimo nustatymo taisyklėse yra neaiškių, dviprasmiškų nuostatų, nereglamentuotų situacijų.....</i>	23
3.4. <i>Nevykdoma efektyvi privačių interesų konfliktų rizikų prevencija.....</i>	27
3.5. <i>Savivaldybės, įsigydamos prekes, paslaugas bei darbus, sudaro palankias sąlygas pirkimus laimėti jų valdomoms įmonėms.....</i>	30
3.6. <i>Savivaldybės nevykdo valdomų įmonių atliekamų pirkimų priežiūros ir kontrolės</i>	41
3.7. <i>Neužtikrinamos skaidrios nepriklausomų audito įmonių parinkimo procedūros.....</i>	46
3.8. <i>Nevykdoma sisteminga korupcijos prevencijos veikla įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose.....</i>	50
4. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS).....	52
5. REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI.....	54
Priedas. Atliekant korupcijos rizikos analizę įvertinti teisės aktai, dokumentai ir informacija.....	58

1. KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĖS APIMTIS IR METODAI

Korupcijos rizikos analizės tikslas – antikorupciniu požiūriu įvertinti įmonių¹ valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesus Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėse siekiant nustatyti korupcijos rizikos veiksnius, galinčius sudaryti prielaidų darbuotojams ar kitiems asmenims padaryti korupcinio pobūdžio teisės pažeidimus ir pateikti rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus sumažinti nustatytą korupcijos riziką ir (ar) pašalinti korupcijos rizikos veiksnius, skaidrinti valstybės ar savivaldybės veiklos sritį ar procesą, taip pat viešojo sektoriaus subjekto (-ų) veiklą.

Korupcijos rizikos analizės uždaviniai:

- nustatyti teisinio reglamentavimo trūkumus, kurie sudaro prielaidų korupcijai pasireikšti²;
- išanalizavus praktinį procedūrų vykdymą, nustatyti teisės aktų įgyvendinimo problemas, susijusias su korupcija³;
- pasiūlyti korupcijos riziką ir (ar) jos veiksnius mažinančias priemones⁴.

Objektas:

Įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesai Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėse. Vertinamas 2021–2023 m. laikotarpis⁵.

Subjektai:

Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybės.

Duomenų rinkimo ir vertinimo metodai:

1. Teisės aktų ir dokumentų turinio analizė.
2. Teisės aktų praktinio įgyvendinimo vertinimas.
3. Interviu metodas (darbuotojams pateikti klausimai).
4. Viešai skelbiamos informacijos stebėjimas ir analizavimas (savivaldybių, jų valdomų įmonių, Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos, VĮ Registrų centro, rekvizitai.lt, Centriniam

¹ Kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatyme.

² Nustatyti, ar teisės aktai pakankamai aiškiai ir detalai reglamentuoja savivaldybių veiklą įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės procesuose.

³ Išanalizuoti ir nustatyti antikorupciniu požiūriu ydingas procedūras, pavyzdžiui, ar atskirtos funkcijos, ar nėra per didelė sprendimų priėmimo diskrecija, ar taikoma vienoda praktika ir pan.

⁴ Pateikti rekomendacinio pobūdžio pasiūlymų, kurie galėtų padėti mažinti ir valdyti nustatytas korupcijos rizikas, didintų sprendimų priėmimo skaidrumą, viešumą, objektyvumą.

⁵ Taip pat buvo vertinami ankstesnio ir (ar) vėlesnio laikotarpio teisės aktai, procesai, aktualūs ar susiję su analizuojamu laikotarpiu priimtas sprendimais.

viešųjų pirkimų portale ir kitose interneto svetainėse pateikiama informacija, informacija žiniasklaidoje ir pan.).

5. Valstybės registruose ir informacinėse sistemose sukauptos informacijos analizė.

Atliekant korupcijos rizikos analizę išnagrinėta ir (ar) įvertinta:

1. Korupcijos rizikos analizės atlikimo tvarkos aprašo, patvirtinto Specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) direktoriaus 2021 m. lapkričio 9 d. įsakymu Nr. 2-229, 15 punkte nurodyti duomenys.

2. Išvados dėl korupcijos rizikos analizės priede nurodyti teisės aktai, dokumentai ir informacija.

3. Savivaldybių, įmonių ir kitose interneto svetainėse skelbiama informacija, susijusi su analizuojamais procesais.

4. Raštu ir elektroniniu paštu⁶ gauta informacija apie darbo praktiką analizuojamuose procesuose, kurią pateikė savivaldybės.

5. Kita informacija, reikalinga korupcijos rizikos analizei atlikti.

Korupcijos rizikos analizės išvados padarytos remiantis nurodytų dokumentų ir duomenų analize, vertinant:

1. Sociologinių tyrimų duomenis⁷.

2. Galimybę vienam darbuotojui priimti sprendimus.

3. Darbuotojų ir padalinių atstumą nuo centrinio padalinio.

4. Darbuotojų savarankiškumo lygį priimant sprendimus ir sprendimų priėmimo diskreciją (teisę spręsti kokį nors klausimą savo nuožiūra).

5. Darbuotojų ir padalinių priežiūros ir kontrolės lygį.

6. Darbuotojų rotacijos lygį.

7. Atliekamos veiklos ir sudaromų sandorių dokumentavimo reikalavimus.

8. Korupcijos rizikos analizės subjektų veiklos išorės ir (ar) vidaus audito informaciją.

9. Teisės aktų priėmimo ir vertinimo sistemą.

10. STT turimą, prieinamą informaciją, susijusią su įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės procesais.

11. Kitą informaciją, kurios reikia korupcijos rizikos analizei atlikti.

Jeigu korupcijos rizikos analizės metu prašomi dokumentai ar duomenys nebuvo pateikti, laikoma, kad jų nėra.

⁶ mindaugas.stukas@stt.lt

⁷ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorupcine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>

2. IŽANGA

Savivaldybės valdoma įmonė – savivaldybės įmonė, veikianti pagal Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymą, taip pat akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė, kurių vienai ar kelioms savivaldybėms nuosavybės teise priklausančios akcijos suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime⁸.

Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo⁹ 54, 55, 56 straipsnius, savivaldybių valdomų įmonių paskirtis yra viešųjų paslaugų teikimas. Todėl nuo skaidraus įmonių valdymo, tinkamo ir kokybiško priežiūros ir kontrolės vykdymo, priklauso ir viešųjų paslaugų teikimo kokybė.

Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 55 straipsnio 1 dalyje numatyta savivaldybių teisė, administruojant ir užtikrinant viešųjų paslaugų teikimą gyventojams, steigti biudžetines ir viešąsias įstaigas, savivaldybės įmones, akcines bendroves ar įstatymų ir kitų teisės aktų nustatyta tvarka parinkti viešųjų paslaugų teikėjus. Pagal Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymą¹⁰ gali būti perduotas savivaldybės įmonių valdymas. Todėl svarbu, kad priimami sprendimai dėl įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės būtų skaidrūs, objektyvūs ir pagrįsti siekiant kokybiškų paslaugų teikimo.

Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2022/2023“¹¹ duomenimis, gyventojų nuomone, viena iš labiausiai korumpuotų institucijų išlieka savivaldybės, taip mano 24 proc. respondentų. Net 70 proc. gyventojų ir įmonių atstovų, 75 proc. valstybės tarnautojų mano, kad savivaldybių valdomos įmonės yra „labai korumpuotos“ ir „iš dalies korumpuotos“. Kad savivaldybių valdomos įmonės yra „labai korumpuotos“ mano 21 proc. gyventojų, 20 proc. įmonių atstovų ir 28 proc. valstybės tarnautojų. Dažniausiai apklausti gyventojai nurodė, kad labiausiai Lietuvoje yra paplitęs nepotizmas – 65 proc., politinių partijų narių protegavimas – 59 proc.

Valstybės kontrolės atlikto valstybinio audito ataskaitoje „Valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių bei viešųjų įstaigų valdysena“¹² konstatuojama, kad valstybė ir savivaldybės, dalyvaudamos valdomų įmonių ir viešųjų įstaigų valdysenoje, ne visada užtikrina, kad jų veikla būtų pagrįsta gero valdymo principais, skaidri ir orientuota į tikslų pasiekimą. 2020 m. vis dar buvo tobulintinų sričių, apibrėžiant įmonių ir viešųjų įstaigų steigimo tikslingumą, vykdant specialiuosius įpareigojimus, keliant tikslus įmonėms, sudarant kolegialius organus, viešinant informaciją apie įmones ir viešąsias įstaigas. Naujausias Valstybės kontrolės tyrimas¹³ atskleidė, kad įstaigose

⁸ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 3 str. 19 d.

⁹ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.D0CD0966D67F/asr>

¹⁰ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.6A449FCC534B/asr>

¹¹ Prieiga internete:

https://www.stt.lt/data/public/uploads/2023/05/issami_tyrimo_ataskaita_lietuvos_korupcijos_zemelapis_2022_2023.ppt

¹² 2021 m. balandžio 6 d. Nr. VAE-3.

¹³ Prieiga internete: <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Post/17504/dvieju-trecdaliu-istaigu-vida-us-kontrolė-neapima-su-viesaisiais-pirkimais-susijusiu-riziku-vertinimo>

neužtikrinama viešųjų pirkimų vidaus kontrolė, kuri yra labai svarbi siekiant užtikrinti sklandų viešųjų pirkimų procesą ir mažinant korupcijos, reputacijos bei kitas rizikas. Taip pat pažymėtina, kad 2022 m. patvirtintoje 2022–2033 m. nacionalinėje darbotvarkėje korupcijos prevencijos klausimais konstatuota, kad perkančiųjų organizacijų poreikių nustatymas ir pagrindimas, viešųjų pirkimų planavimas, vykdymas, viešųjų pirkimo ir pardavimo sutarčių vykdymo priežiūra bei viešųjų pirkimų kontrolė vis dar yra kelios iš rizikingiausių sričių ir korupcijos atžvilgiu¹⁴.

Valdymo koordinavimo centro 2021 / 2022 m. Lietuvos savivaldybių valdomų įmonių veiklos apibendrinime¹⁵ taip pat akcentuojama skaidrumo politikos savivaldybės valdomų įmonių veikloje svarba.

Specialiųjų tyrimų tarnyba anksčiau atlikusi korupcijos rizikos analizes savivaldybių įmonių valdymo srityse¹⁶, buvo nustatiusi korupcijos rizikos veiksnių, tačiau ne visi pateikti pasiūlymai buvo įgyvendinti¹⁷.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Seimo 2022-06-28 nutarimas Nr. XIV-1178.

¹⁵ Prieiga internete: https://governance.lt/wp-content/uploads/2022/09/SVI-ATASKAITA-2021_GALUT_22-09-09.pdf

¹⁶ Prieiga internete:

<https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act815>

<https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act803>

<https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act890>

¹⁷ Pavyzdžiui, Ukmergės rajono savivaldybė, stebėsenos vykdymo metu, nebuvo įgyvendinusi visų jai pateiktų pasiūlymų (2016 m. korupcijos rizikos analizė UAB „Ukmergės šiluma“ valdymo ir veiklos srityse). Prieiga internete: <https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act890>

3. KORUPCIJOS RIZIKOS ĮMONIŲ VALDYMO, PRIEŽIŪROS IR KONTROLĖS VEIKLOS PROCESUOSE UKMERGĖS, ŠALČININKŲ IR ŠIRVINTŲ RAJONŲ SAVIVALDYBĖSE

3.1. *Trūksta skaidrumo įmonių vadovų priėmimo į pareigas procedūrose (kritinė antikorupcinė pastaba).*

Dėl įmonių vadovų priėmimo į pareigas konkurso būdu

Siekiant skaidrumo ir viešumo standartus atitinkančios savivaldybių valdomų įmonių valdysenos, konkursai į vadovų pareigas turi vykti pagal aukščiausius skaidrumo standartus, skiriant ypatingą dėmesį sprendimų pagrįstumui ir viešumui, interesų deklaravimui ir interesų konfliktų prevencijai.

Tačiau pareiga vykdyti konkursus į savivaldybių valdomų įmonių vadovų pareigas nenumatyta nei Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme¹⁸, nei poįstatyminiuose teisės aktuose: Konkursų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei iš kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose ir viešosiose įstaigose, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė, ir savivaldybių kultūros centruose, kurių teisinė forma yra viešoji įstaiga ir kurių dalininkės yra dvi ar daugiau savivaldybių, organizavimo ir vykdymo tvarkos apraše¹⁹, Savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonėse tvarkos apraše²⁰. Savivaldybės, įgyvendindamos turtines ir neturtines teises savivaldybių valdomose įmonėse gali elgtis savo nuožiūra: vykdyti tokius konkursus (ar siekti, kad jie būtų vykdomi, kai savivaldybė nevaldo 100 proc. įmonės akcijų) ar jų nevykdyti. Pažymėtina, kad analogiškus teisinius santykius reglamentuojantis Vyriausybės nutarimas²¹ „Dėl Valstybės ir savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo viešosiose įstaigose“ numato, kad dalininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija privalo siekti (o savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija – užtikrinti), kad viešosios įstaigos vadovas būtų parenkamas konkurso būdu²².

Pažymėtina, kad siekiant skaidrios valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių veiklos, t. y. užkirsti kelią nepotizmo praktikų įsigalėjimui ir neskaidriai darbuotojų atrankai, neskaidriam vadovų ir kitų darbuotojų darbo apmokėjimui²³, siekiant užtikrinti savalaikę valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių vadovų kaitą, kokybišką valdymą ir su tuo susijusį valstybės ir savivaldybių

¹⁸ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.E22116F1B0E0/asr>

¹⁹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5a07b6715b4711e7a53b83ca0142260e/asr>

²⁰ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.299792/asr>

²¹ 2007-09-26 Nr. 1025. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.305350/asr>

²² 2.5.2.2 p.

²³ Prieiga internete:

<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/abc25830d80711e69c5d8175b5879c31?jfwid=axl7zd17c>

valdomų įmonių veiklos atsinaujinimą, mažinti korupcines rizikas, 2017 m. gegužės 11 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 papildymo 37¹ straipsniu įstatymas Nr. XIII-356²⁴, įsigaliojęs 2018 m. sausio 1 d., nustatęs valstybės ar savivaldybių kontroliuojamų bendrovių vadovų kadencijas, tačiau privalomas įmonių vadovų priėmimas konkurso būdu nebuvo numatytas. Todėl, siekiant, paminėtų tikslų, taip pat būtina įtvirtinti vieningas, skaidrias, viešas ir privalomas savivaldybių valdomų įmonių vadovų atrankos procedūras.

Pažymėtina geroji valstybės valdomų įmonių valdysenos praktika skelbiant įmonių vadovų atrankas²⁵, savivaldybėse taip pat yra pavyzdžių, kuomet valdomų įmonių vadovai į darbą priimami konkursų būdu²⁶.

Tačiau nacionalinio lygmens teisinio reglamentavimo dėl savivaldybių valdomų įmonių vadovų atrankos procedūrų (konkursų) nebuvimas yra korupcijos rizikos veiksnys, dėl kurio savivaldybės gali nuspręsti tokių konkursų nevykdyti. Tokia diskrecija taip pat yra korupcijos rizikos veiksnys, dėl kurio galimi nepotizmo atvejai, šališkų sprendimų priėmimas. Pavyzdžiui, Ukmergės rajono savivaldybėje 2016 m. Specialiųjų tyrimų tarnyba atliko korupcijos rizikos analizę²⁷ bei pateikė pasiūlymą savivaldybei priimti vidaus teisės aktą ir nustatyti savivaldybės reguliavimo sričiai priskirtų įmonių, kurių teisinė forma yra akcinė bendrovė ir uždaroji akcinė bendrovė, vadovų atrankos procedūros tvarką, įvardinti ir (ar) nustatyti bendruosius kvalifikacinius (ar vadybos patirties) reikalavimus ir (ar) kriterijus asmenims, siekiantiems eiti savivaldybės reguliavimo sričiai priskirtų bendrovių vadovų pareigas ir rekomenduoti juo vadovautis UAB „Ukmergės šiluma“ valdybai. Pasiūlymas laiku nebuvo įgyvendintas²⁸. Vėliau, 2019 m. gruodžio 6 d. įsakymu Nr. 15-540²⁹ Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktorius patvirtino Konkursų Ukmergės rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų pareigoms užimti organizavimo tvarkos aprašą. Tačiau 2022 m. balandžio 15 d. įsakymu Nr. 14-230 Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktorius pripažino negaliojančiu Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. gruodžio 6 d. įsakymą Nr. 14-540 „Dėl konkursų Ukmergės rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų pareigoms užimti organizavimo

²⁴ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=653614a03ee711e7b66ae890e1368363>

²⁵ Pvz., valstybės valdomos UAB „EPSO-G“ generalinio direktoriaus atranka. Prieiga internete: <https://www.epsog.lt/lt/naujienos/epso-g-paskelbe-generalinio-direktoriaus-atranka>

²⁶ Pvz., Ignalinos rajono savivaldybės taryba patvirtino Ignalinos rajono savivaldybės valdomų bendrovių vadovų atrankos aprašą. Aktualios redakcijos prieiga internete: <https://teisineinformacija.lt/ignalina/document/33299>. Konkursai taip pat organizuoti ir nagrinėjamos savivaldybėse.

²⁷ 1. Savivaldybės reguliavimo sričiai priskirtos įmonės UAB „Ukmergės šiluma“ vadovo, įmonės valdybos narių, įmonės stebėtojų tarybos narių atranka, teikimas, skyrimas, atšaukimas, sprendimų priėmimas, veiklos vertinimas.

2. Savivaldybės reguliavimo sričiai priskirtos įmonės UAB „Ukmergės šiluma“ vadovo darbo užmokesčio administravimo procedūrų organizavimas.

3. Savivaldybės reguliavimo sričiai priskirtos įmonės UAB „Ukmergės šiluma“ veiklos ir jos priežiūros bei kontrolės procedūrų vykdymo organizavimas.

²⁸ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/korupcijos-prevencija/korupcijos-rizikos-analizes/atliktos-korupcijos-rizikos-analizes/7471/act890>

²⁹ Prieiga internete: <https://old.ukmerge.lt/go.php/lit/2019-12-06/6/1>

tvarkos aprašo patvirtinimo“. 2023 m. birželio 6 d. susitikimo metu Ukmergės rajono savivaldybės meras nurodė, kad konkursų panaikinimo motyvas – savivaldybės nuomone nepasiteisinusi vadovų atranka konkurso būdu. Toks motyvas, manome, nėra pagrįstas, nes bet kokios viešos ir skaidrios procedūros (darbuotojų atranka, viešieji pirkimai, projektų atranka ir pan.) rezultatus lemia ne pati procedūra, o jos turinys – nustatyti reikalavimai, sąlygos, pateiktos informacijos atitikties jiems vertinimas ir pan.

Panaikinus teisės aktą dėl konkursų privalomumo, UAB „Ukmergės autobusų parkas“ direktorius į pareigas paskirtas be konkurso³⁰, 2023 m. vasario 9 d. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. 14-64.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, susipažinusi su korupcijos rizikos analizės išvados projektu nurodė³¹, kad korupcijos rizikos analizės išvados projekte įvardintų bendrovių vadovų atranka konkurso būdu didintų skaidrumą, o tam būtini atitinkami Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimai.

Ekonomikos ir inovacijų ministerija taip pat pažymėjo, kad³² galiojanti valstybės valdomų įmonių ir savivaldybių valdomų įmonių vadovų atrankos tvarka yra keistina: tobulinant teisės aktus turėtų būti įvertinta galimybė valstybės valdomų įmonių ir savivaldybių valdomų įmonių vadovų konkursus organizuoti panašia tvarka kaip ir atrenkant kandidatus į minėtų įmonių kolegialių organų nepriklausomų narių pareigas: atrankas atlikti pasitelkiant atrankų agentūras, formuojant atrankos komisijas ir atliekant kitas analogiškas procedūras.

Siekiant užtikrinti, kad įmonių vadovai į pareigas būtų priimami skaidrių procedūrų būdu, Ekonomikos ir inovacijų ministerijai siūlytina svarstyti galimybę inicijuoti specialaus įstatymo, t. y. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo, nuostatų, reglamentuojančių savivaldybių (ir valstybės) bendrovių vadovų atrankos ir skyrimo tvarką, pakeitimus numatant įmonių vadovų priėmimą į pareigas konkurso būdu.

Dėl įmonių vadovų priėmimo į pareigas konkurso būdu procedūrų dokumentavimo

Minėta, kad sprendimų pagrįstumas yra vienas iš skaidrumo užtikrinimo elementų. Tačiau korupcijos rizikos požiūriu yra ydinga situacija, kuomet protingą terminą nėra saugomi sprendimų priėmimą pagrindžiantys dokumentai.

³⁰ Savivaldybės administracija nurodė, kad konkursas neorganizuotas atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo ir Savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonės tvarkos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 567, nuostatas, pagal kurias savivaldybės administracijos direktorius turėjo teisę priimti sprendimą visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencijos klausimais, t. y. teisę skirti bendrovės vadovą 5 metų kadencijai.

³¹ 2023-07-31 raštas Nr. (2.46Mr-06) SD-3225.

³² 2023-08-28 raštas Nr. 3-3064.

Ukmergės rajono savivaldybės administracija Konkursų Ukmergės rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų pareigoms užimti organizavimo tvarkos aprašo galiojimo metu organizavo konkursą į UAB „Ukmergės butų ūkis“ direktoriaus pareigas³³, tačiau negalėjome detaliau įvertinti šio konkurso organizavimo procedūrų, sprendimų priėmimo pagrįstumo, nes, vadovaujantis Ukmergės rajono savivaldybės 2020 metų dokumentacijos planu, patvirtintu Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus (2019 m. gruodžio 4 d. Nr. (6.1)34-416), pretendentų į pareigas konkurso komisijos posėdžių protokolai saugomi 1 metus po priėmimo procedūros pabaigos. Tokią situaciją lemia Bendrųjų dokumentų saugojimo terminų rodyklės³⁴ 7.5 – 7.7 punktai, kurie nustato minimalų 1 metų pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų, pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų registro, pretendentų į pareigas konkurso protokolų saugojimo terminą, todėl nėra užtikrinamos efektyvios kontrolės ir priežiūros galimybės.

Pavyzdžiui, Veiklos audito vadovo³⁵, patvirtinto valstybės kontrolieriaus 2022 m. vasario 10 d. įsakymu Nr. APDE-3, 148 punktą numato, kad nagrinėjamas veiklos laikotarpis nustatomas audito grupei įvertinus audito objektą ir tikslą. Analizuojant esamą subjekto veiklos situaciją, gali pakakti vieno ataskaitinio laikotarpio. Analizuojant veiklos rodiklius ir jų kitimo tendencijas (nustatant reikšmingus pokyčius) audituojamas laikotarpis turi būti ne mažesnis kaip du ataskaitiniai laikotarpiai. Todėl siūlytina, kad minimalus pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų, pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų registro, pretendentų į pareigas konkurso protokolų saugojimo terminas būtų ne trumpesnis kaip 3 metai.

Siekiant, kad būtų sudarytos galimybės įmonių vadovų priėmimo į pareigas procedūrų kontrolei, Lietuvos vyriausiajam archyvarui siūlytina inicijuoti³⁶ Bendrųjų dokumentų saugojimo terminų rodyklės pakeitimus, numatant ilgesnius pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų, pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų registro, pretendentų į pareigas konkurso protokolų saugojimo terminus, siekiant užtikrinti konkursų į pareigas efektyvios kontrolės ir priežiūros galimybes, mažinti rizikas dėl neskaidrių sprendimų priėmimo žinant trumpus dokumentų saugojimo terminus.

³³ 2019-12-11 įsakymas Nr. 14-548.

³⁴ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.394402>

³⁵ Vadovaujantis Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 27 straipsnio 5 dalies nuostatomis, Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba savo veikloje vadovaujasi šiuo ir kitais įstatymais, tarptautiniais aukščiausiųjų audito institucijų standartais, Valstybės kontrolės patvirtintomis metodikomis ir kitais teisės aktais.

³⁶ Lietuvos Respublikos dokumentų ir archyvų įstatymo 13 str. 2 d., valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių vidaus administravimo dokumentų ir nevalstybinių organizacijų ir privačių juridinių asmenų vidaus administravimo dokumentų, kurių rengimą nustato teisės norminiai aktai, saugojimo terminų rodyklės rengia ir suderinęs su suinteresuotais centriniais valstybinio administravimo subjektais tvirtina Lietuvos vyriausiasis archyvaras.

UAB „Ukmergės šiluma“ vadovas įmonės visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimu (2022 m. gruodžio 12 d. protokolas Nr. 2), nuo 2023 m. sausio 1 d. išrinktas antrai penkių metų kadencijai. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37¹ straipsnio 2 dalimi, pasibaigus pirmajai kadencijai, grupės vadovas gali būti renkamas antrajai 5 metų kadencijai, atsižvelgiant į tai, ar grupės vadovo pirmosios kadencijos laikotarpiu grupė pasiekė visus jai nustatytus veiklos tikslus. Tačiau priimant sprendimą nebuvo užfiksuoti bendrovės veiklos strategijos įgyvendinimo ataskaitos, kurioje apibendrinami visos kadencijos (5 metų) laikotarpiu pasiekti veiklos tikslai, įvertinimo rezultatai, kaip numatyta Ukmergės rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių pasiektų veiklos tikslų vertinimo tvarkos aprašo³⁷ 16 – 17 punktuose. Vadovaujantis minėto aprašo 16 punktu UAB „Ukmergės šiluma“ vadovas savivaldybės administracijos direktoriui pateikė bendrovės veiklos strategijos įgyvendinimo ataskaitą, kurioje apibendrinami visos kadencijos (5 metų) laikotarpiu pasiekti veiklos tikslai, tačiau savivaldybės administracijos direktorius, priimdamas sprendimą dėl vadovo skyrimo antrai kadencijai, neįvertino ataskaitos nustatyta tvarka – neiformino vertinimo rezultatų (jeigu vertinimą atlieka valdyba – vertinimo rezultatai įforminami valdybos protokole, jeigu vertinimą atlieka savivaldybės administracijos direktorius – laisvos formos bendrovės veiklos strategijos įgyvendinimo vertinimo protokole³⁸).

UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ vadovas paskirtas antrai kadencijai nuo 2023 m. sausio 2 d. Korupcijos rizikos analizės metu nebuvo pateikta informacija, kad savivaldybės nustatyta tvarka buvo įvertinta, kad pirmos kadencijos metu pasiekti visi pirmos kadencijos laikotarpiui nustatyti tikslai, kaip numatyta Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37¹ straipsnyje³⁹. Pažymėtina veiklos strategijos įgyvendinimo ataskaitos vertinimo dokumentavimo svarba, siekiant pagrįsti priimtus sprendimus. Be to, įsakymas dėl skyrimo antrai kadencijai nuo 2023 m. sausio 2 d. priimtas tik 2023 m. sausio 18 d.

Skiriant įmonės vadovą nesilaikoma nustatyto kadencijų limitu, laikino pareigų ėjimo terminų

Vadovaujantis Juridinių asmenų registre esančia informacija, asmuo UAB „Ukmergės vandenys“ vadovo pareigas eina nepertraukiamai nuo 2007 m. rugsėjo 27 d. Vadovaujantis 2017 m.

³⁷ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/35e2e360c1c511e883c7a8f929bfc500?jfwid=-rwipzgua4>

³⁸ 17 punktas.

³⁹ 2023-01-18 įsakymo Nr. 7-16 preambulėje nurodomi tik teisiniai pagrindai bei asmens prašymas. Vadovaujantis Širvintų rajono savivaldybės kontroliuojamų bendrovių pasiektų veiklos tikslų atitikties joms nustatytiems veiklos tikslams vertinimo tvarkos aprašo (2018 m. liepos 23 d. sprendimas Nr. 1-178) 15 p., likus ne mažiau kaip pusei metų iki bendrovės vadovo kadencijos pabaigos, bendrovės vadovas teikia bendrovės valdybai, o jei valdyba nesudaroma – Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktoriui bendrovės veiklos strategijos įgyvendinimo ataskaitą, kurioje apibendrinami visų 5 metų pasiekti veiklos tikslai. Bendrovės valdyba, o jei valdyba nesudaroma – Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktorius analizuoja ir vertina veiklos strategijos įgyvendinimo ataskaitą.

gegužės 11 d. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 papildymo 37¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-356 2 straipsnio 6 punktu, jei asmuo 2007 m. rugsėjo 27 d. į UAB Ukmergės vandenys vadovo pareigas buvo priimtas neterminuotai, šios įmonės pareigas jis galėjo eiti 1 m. nuo šio įstatymo įsigaliojimo datos, t. y. iki 2019 m. sausio 1 d. Iš įmonės vadovo pareigų asmuo atleistas nuo 2022 birželio 29 d.⁴⁰, o nuo 2022 m. rugpjūčio 26 d. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu Nr. 14-468 paskirtas į UAB „Ukmergės vandenys“ direktoriaus pareigas naujai penkerių metų kadencijai nuo 2022 m. rugpjūčio 29 d. iki 2027 m. rugpjūčio 28 d. Pažymėtina, kad galiojusi ir šiuo metu galiojanti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37¹ straipsnio 2 dalies redakcija riboja įmonių vadovų kadencijas – „pasibaigus antrajai kadencijai, grupės vadovas yra atšaukiamas iš pareigų“. Pažymėtina, kad Teisės aktų informacinėje sistemoje yra registruotas Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo pakeitimo projektas, kuriuo siūloma atsisakyti įmonių vadovų kadencijų ribojimo⁴¹, tačiau jis nėra priimtas.

Vadovaujantis Juridinių asmenų registre esančia informacija, UAB „Širvintų autobusų parkas“ vadovas pareigas eina nepertraukiamai nuo 2006 m. rugsėjo 7 d. Vadovaujantis 2017 m. gegužės 11 d. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 papildymo 37¹ straipsniu įstatymo Nr. XIII-356 2 straipsnio 6 punktu, UAB „Širvintų autobusų parkas“ vadovo pareigas asmuo galėjo eiti 1 m. nuo šio įstatymo įsigaliojimo datos, t. y. iki 2019 m. sausio 1 d. 2006 m. gruodžio 15 d. koncesijos sutartimi Nr. 1 buvo perduotas UAB „Širvintų autobusų parkas“ valdymas, kuris baigėsi 2022 m. sausio 2 d. 2022 m. lapkričio 30 d. įsakymu Nr. 9-805 buvo organizuotas konkursas UAB „Širvintų autobusų parkas“ vadovo pareigoms užimti, kurį laimėjo nuo 2006 m. rugsėjo 7 d. įmonei vadovaujantis asmuo⁴². Pažymėtina, kad koncesijos atveju nuosavybės vertybiniai popieriai nėra perleidžiami, dėl to reikalavimai, įskaitant kadencijų skaičiavimo terminus, savivaldybių valdomoms įmonėms (taip pat ir valstybės valdomos įmonėms) yra taikomi nepriklausomai nuo to, ar koncesijos būdu buvo perleistos įmonės valdymo teisės⁴³.

UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ vadovas atleistas iš pareigų nuo 2023 m. sausio 1 d. pasibaigus 2-os kadencijos terminui, o nuo 2023 m. sausio 2 d. paskirtas laikinai eiti UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ vadovo pareigas iki į šias pareigas konkurso būdu bus priimtas darbuotojas, bet ne ilgiau kaip vienerių metų laikotarpiui⁴⁴. Mūsų nuomone, vadovaujantis Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 37¹ straipsnio 2 dalies reikalavimais, atsižvelgiant į šio įstatymo priėmimo

⁴⁰ Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2022-06-14 įsakymas Nr. 14-323.

⁴¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/1f85bf30c8b811ed9b3c9397e1236c2a?positionInSearchResults=0&searchModelUID=8ebd05e6-6496-482f-8888-5080823c2c6b>

⁴² Prieiga internete: <https://www.sirvintos.lt/lt/naujienos/5/siandien-ivyko-konkursas-i-uab-sirvintu-autobusu-parko-direktoriaus-pareigas:20217>

⁴³ Ekonomikos ir inovacijų ministerijos 2023-08-28 raštas Nr. 3-3064.

⁴⁴ 2022 m. gruodžio 15 d. UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ valdybos sprendimas Nr. 11.

tikslus⁴⁵, terminuotos darbo sutarties sudarymas su asmeniu, kuriam pasibaigė Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme numatytos kadencijos, neatitinka šio įstatymo reikalavimų. Todėl, sudarant terminuotą darbo sutartį su asmeniu, kuriam pasibaigė Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatyme numatytos kadencijos nebuvo užtikrinta vadovų kaita, įmonės veiklos atsinaujinimas, nesumažintos korupcinės rizikos. Pažymėtina įmonių akcijas valdančių subjektų pareiga ir galimybė iš anksto ruošti įmonių vadovų kadencijų pabaigai. Taip pat, jau minėta, kad Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo projektas dėl kadencijų ribojimo atsisakymo nėra priimtas.

UAB „Širvintų knygynas“ įstatų⁴⁶ 28 punkte numatyta, kad įmonės vadovas priimamas konkurso būdu, tačiau jau nuo 2019 m. kovo 26 d. įmonei vadovauja laikinas vadovas. Pagal Lietuvos Respublikos darbo kodekso 41 straipsnio 4 dalį (įsigaliojo 2020 m. birželio 3 d.), į pareigas, dėl kurių turi būti rengiamas konkursas pagal šio straipsnio 3 dalies nuostatas, asmuo gali būti priimtas pagal terminuotą darbo sutartį, iki į šias pareigas konkurso būdu bus priimtas darbuotojas, bet ne ilgiau kaip vienu metų laikotarpiui.

Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, Ukmergės ir Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybių merams siūlome spręsti dėl UAB „Ukmergės vandenys“ vadovo, UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ laikino vadovo, ir UAB „Širvintų autobusų parkas“ vadovo, kurie buvo priimti pasibaigus maksimaliam dviejų kadencijų terminui. Širvintų rajono savivaldybės merui siūlome artimiausiu metu skelbti konkursą dėl UAB „Širvintų knygynas“ vadovo atrankos.

Dėl vieningo konkursų procedūrų reglamentavimo

Siekiant įmonių vadovų atrankos procedūrų skaidrumo savivaldybėse, būtinas vieningų procedūrų nustatymas. Savivaldybėje nesant vieningos konkursų organizavimo ir vykdymo tvarkos, egzistuoja rizikos dėl konkursų organizavimo skaidrumo kiekvienu konkrečiu atveju nustatant jo sąlygas bei taisykles, palankesnes ar mažiau palankias atskiriems kandidatams (pretendentams). Tai yra korupcijos rizikos veiksnys. Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėse nėra vieningų konkursų organizavimo ir vykdymo tvarkų (taisyklių), konkursų sąlygos nustatomos kiekvienu konkrečiu atveju.

Atskirai paminėtinas konkursų atrankos komisijų sudarymas, pavyzdžiui Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymais komisijos buvo sudaromos iš 3 narių – savivaldybės administracijos direktoriaus ir dar 2 jam pagal pareigas pavaldžių asmenų – Ūkio plėtros skyriaus vedėjo; Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyriaus vedėjo (UAB „Širvintų autobusų

⁴⁵ Užtikrinti savalaikę valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių vadovų kaitą, kokybišką valdymą ir su tuo susijusį valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių veiklos atsinaujinimą, mažinti korupcines rizikas. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/abc25830d80711e69c5d8175b5879c31?ifwid=ax17zd17c>

⁴⁶ Prieiga internete: <https://www.sirvintos.lt/data/public/uploads/2019/12/knygyno-istatai-2018-06-28.pdf>

parkas“ vadovo pareigoms) ir savivaldybės administracijos direktoriaus pavaduotojo, Teisės, personalo ir civilinės metrikacijos skyriaus vedėjo (UAB „Širvintų vandenys“, UAB „Širvintų šiluma“ vadovų pareigoms). Situacijos, kai atrankos komisijos narių daugumą sudaro jos pirmininkui pagal pareigas tiesiogiai pavaldūs asmenys yra korupcijos rizikos veiksnys, nes galima tiesioginė įtaka priimant sprendimus. Paminėtina geroji praktika, siekiant didesnio komisijų veiklos skaidrumo, viešumo ir objektyvumo į komisijas įtraukiant nepriklausomą narį, visuomenės atstovą.

Situacijos, kai informacija apie skelbiamus konkursus platinama tik savivaldybės mastu yra korupcijos rizikos veiksnys, mažinantis konkursų konkurencingumą. Pagal praktiką apie konkursus savivaldybėse skelbiama savivaldybių tinklapiuose, įmonių tinklapiuose bei vietinėje spaudoje. Nepaisant to, konkursuose paprastai dalyvauja po vieną du kandidatus. Siūlytina numatyti pareigą apie konkursus skelbti ir didžiausiuose Lietuvos darbo skelbimų portaluose.

Siekiant vieningų priėmimo į pareigas procedūrų nustatymo, nešališko jų vykdymo, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėms siūlome nustatyti vieningas konkursų organizavimo ir vykdymo tvarkas (taisykles), be kita ko jose numatant taisykles konkursų komisijų nešališkumui, informacijos sklaidai užtikrinti.

Nevisais atvejais vykdomas asmenų tikrinimas priimant į pareigas

Nuo 2022 m. sausio 1 d. galiojanti Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo 17 straipsnio 4 dalies 4 punkto redakcija⁴⁷ numato, kad rašytinis prašymas Specialiųjų tyrimų tarnybai pateikti informaciją yra privalomas, kai asmuo skiriamas į valstybės ar savivaldybės įmonių, taip pat akcinių bendrovių ir uždarytų akcinių bendrovių, kurių visos akcijos ar jų dalis, jeigu ji suteikia daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei, vienai ar kelioms savivaldybėms, šių bendrovių patronuojamųjų (dukterinių) akcinių bendrovių ar uždarytų akcinių bendrovių, visų kitų su šiomis bendrovėmis per paskesnių eilių patronuojamąsias (dukterines) bendroves susijusių patronuojamųjų (dukterinių) bendrovių vadovų ir jų pavaduotojų, kolegialių priežiūros ir valdymo organų narių, padalinių, nesančių kitame struktūriniame padalinyje, vadovų ir jų pavaduotojų pareigas, išskyrus atvejus, kai šiame punkte nurodytus požymius atitinkanti įmonė yra įsteigta užsienio valstybėje ir veikia pagal tos užsienio valstybės įstatymus. Iš esmės analogiškos nuostatos buvo nustatytos ir nuo 2019 m sausio 1 d. galiojusios redakcijos 9 straipsnio 6 dalyje.

Tačiau nustatyta tvarka dėl informacijos nebuvo kreiptasi šiais atvejais:

- Priimant UAB „Ukmergės autobusų parkas“ vadovą (2023 m. vasario 9 d. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas Nr. 14-64);

⁴⁷ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.168154/mhftCCPxWB>

- Priimant UAB „Ukmergės vandenys“ vadovą (2022 m. rugpjūčio 26 d. savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas Nr. 14-468);

- Priimant UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ vadovą (2020 m. kovo 2 d. valdybos posėdžio protokolas Nr. 5.);

- Priimant UAB „Tvarkyba“ vadovą nuo 2020 m. kovo 2 d.

Siekiant korupcijos rizikų prevencijos priimant į pareigas įmonių vadovus, Šalčininkų ir Ukmergės rajonų savivaldybėms siūlome nustatyti papildomas kontrolės procedūras, siekiant, kad sprendimai dėl asmenų skyrimo į įmonių vadovų pareigas būtų priimami tik gavus ir įvertinus Specialiųjų tyrimų tarnybos informaciją tais atvejais, kai ji yra privaloma.

PASIŪLYMAI. Siekiant skaidrumo įmonių vadovų priėmimo į pareigas procedūrose:

- Ekonomikos ir inovacijų ministerijai svarstyti galimybę inicijuoti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo nuostatų, reglamentuojančių savivaldybių (ir valstybės) bendrovių vadovų atrankos ir skyrimo tvarką, pakeitimus, numatant įmonių vadovų priėmimą į pareigas konkurso būdu.

- Lietuvos vyriausiajam archyvarui nustatyta tvarka inicijuoti Bendrųjų dokumentų saugojimo terminų rodyklės pakeitimus numatant ilgesnius pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų, pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų registro, pretendentų į pareigas konkurso protokolų saugojimo terminus.

- Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybių merams spręsti dėl UAB „Ukmergės vandenys“ vadovo, UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ laikino vadovo ir UAB „Širvintų autobusų parkas“ vadovo, kurie buvo priimti pasibaigus maksimaliam dviejų kadencijų terminui.

- Širvintų rajono savivaldybės merui artimiausiu metu skelbti konkursą dėl UAB „Širvintų knygynas“ vadovo atrankos.

- Širvintų rajono savivaldybei kontroliuojamų bendrovių pasiektų veiklos tikslų atitikties joms nustatytiems veiklos tikslams vertinimo tvarkos apraše numatyti ataskaitų vertinimo dokumentavimo reikalavimus.

- Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėms nustatyti vieningas konkursų organizavimo ir vykdymo tvarkas (taisykles), be kita ko jose numatant taisykles konkursų komisijų nešališkumui, informacijos sklaidai užtikrinti.

- Šalčininkų ir Ukmergės rajonų savivaldybėms nustatyti kontrolės procedūras, siekiant, kad sprendimai dėl asmenų skyrimo į įmonių vadovų pareigas būtų priimami tik gavus ir įvertinus Specialiųjų tyrimų tarnybos informaciją tais atvejais, kai ji yra privaloma.

3.2. Sudarant kolegialius valdymo organus neužtikrinamas sprendimų priėmimo nešališkumas, nepriklausomų narių nepriklausomumas, neatskiriamos įmonių valdymo ir priežiūros funkcijos (kritinė antikorupcinė pastaba).

Įmonių valdybos šiuo metu yra sudarytos tik Šalčininkų rajono savivaldybėje. Pastebėjome, kad Šalčininkų rajono savivaldybės įmonių įstatuose numatytos valdybų teisės tvirtinti ar netvirtinti įmonės vadovo pavaduotojų, vyr. buhalterio, konkursus laimėjusių asmenų kandidatūrų. Nėra aiški tokių nuostatų esmė, tikslai bei kriterijai, kokiais atvejais gali būti priimami vienokie ar kitokie sprendimai. Tai sudaro prielaidas įmonių valdyboms įtakoti asmenų skyrimą (kas yra įmonės vadovo kompetencija), gali lemti korupcijos rizikas, nes konkurso metu išrinktas asmuo gali būti nepatvirtintas, taip paneigiant pačių konkursų, kurie užtikrina viešumą ir skaidrumą, esmę. Pažymėtina, kad visi klausimai, susiję su pretendentų kvalifikacija, kompetencija, reputacija ir pan. turi būti išnagrinėti ir įvertinti iki priimant sprendimą dėl konkurso laimėtojo. Šalčininkų rajono savivaldybės atstovai 2023 m. birželio 8 d. susitikimo metu nurodė, kad įmonių valdybos nesinaudoja šiomis teisėmis. Siūlytina atsisakyti šių nuostatų.

Dėl valdybų nepriklausomų narių atrankos

Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktorius 2019 m. rugpjūčio 20 d. įsakymu Nr. DĮV-1057 sudarė nepriklausomų kandidatų į Šalčininkų rajono savivaldybės valdomų bendrovių valdybas atrankos komisiją, kurios pirmininku numatė save, penkis savivaldybės administracijos skyrių vadovus ir vieną savivaldybės tarybos narį. Siekiant didesnio atrankų skaidrumo, viešumo objektyvumo, siūlytina, kad komisijos narių daugumos nesudarytų komisijos pirmininkui tiesiogiai pavaldūs asmenys, į komisiją (-as) galėtų būti įtraukiama nepriklausomų narių, visuomenės atstovų.

Šalčininkų rajono savivaldybės administracija nurodė⁴⁸, kad nepriklausomų kandidatų į Šalčininkų rajono savivaldybės valdomų bendrovių valdybas atrankos komisija buvo sudaryta vadovaujantis tuo metu galiojusiais teisės aktais, kurie nedetalizavo konkrečios komisijos sudėties. Sudarant naujas valdybų sudėtis bus vadovaujama nuo 2023 m. birželio 1 d. įsigaliojusia nauja Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimo Nr. 631 "Dėl Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo patvirtinimo" redakcija, kurios 12.3 punktas nustato, kad kai atliekama atranka į savivaldybės valdomos įmonės kolegialaus organo narius, atrankai į įmonės kolegialaus organo nepriklausomus narius atrankos komisija sudaroma atranką inicijuojančio subjekto sprendimu iš trijų narių – dviejų savivaldybei atstovaujančios institucijos (savivaldybės vykdomosios institucijos) deleguotų atstovų ir vieno savivaldybės tarybos

⁴⁸ 2023-08-09 raštas Nr. S-(5.17 Mr)-2222.

sprendimu deleguoto nario. Nepaisant išdėstytų teisinio reguliavimo nuostatų, manome, kad pasiūlymas išlieka aktualus, tiek jo dalis dėl visuomenės atstovų, deleguotų savivaldybės vykdomosios institucijos, įtraukimo tiek ir pasiūlymo dalis, kad komisijos narių daugumos nesudarytų komisijos pirmininkui tiesiogiai pavaldūs asmenys.

Galiojančio Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo⁴⁹ 23¹ straipsnio 7 dalies 4 punkte (galioja nuo 2020 m. lapkričio 1 d.) numatytas nepriklausomumo reikalavimas „neturėti reikšmingų verslo ryšių su bendrove, į kurios kolegialų organą pretenduoja, jos dukterine arba patronuojančia bendrove ar su susijusiu juridiniu asmeniu nei tiesiogiai, nei kaip turinčio tokių ryšių juridinio asmens dalyvis, kolegialaus organo narys ar vadovas. Turinčiu reikšmingų verslo ryšių laikomas fizinis ar juridinis asmuo, kuris yra prekių tiekėjas arba paslaugų teikėjas (įskaitant finansines, teisines, patariamąsias ir konsultacines paslaugas) ir kurio pajamos, gautos iš bendrovės ar šiame punkte nurodytų juridinių asmenų per praėjusius finansinius metus, yra didesnės kaip 1 000 eurų, išskyrus atlygį už veiklą atliekant kolegialaus organo ar kolegialaus organo sudaryto komiteto nario pareigas“. Kandidatas į UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ valdybos narius atrankos komisijos posėdžio metu⁵⁰ nurodė, kad <...> kartais naudojasi autobusų parko teikiamomis paslaugomis, t. y. važiuoja reisiniu autobusu iš Šalčininkų į Vilnių, *kitų ryšių su šia bendrove jis neturi*. Šalčininkų rajono savivaldybė 2023 m. birželio 8 d. susitikimo metu buvo paprašyta pateikti informaciją apie visus UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ valdybos nario civilinius ryšius su įmone, 2023 m. birželio 21 d. el. p. pateikė tik 2016 m. rugpjūčio 1 d. sutartį dėl teisinės pagalbos ikiteisminio tyrimo byloje Nr. 01-1-47950-15 bei 2016 m. gruodžio 21 d. prašymą dėl atlyginimo pagal šią sutartį išmokėjimo. Tačiau įvertinus teismų informacinės sistemos LITEKO duomenis matyti, kad buvo pateikta ne visa informacija: kandidatas atstovavo (atstovauja) UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ civilinėse, administracinėse bylose, pavyzdžiui:

- 2018 m. sausio 31 d. Vilniaus regiono apylinkės teismo sprendime civilinėje byloje Nr. e2-38-419/2018 nurodoma, kad byla išnagrinėta dalyvaujant <...> atsakovės UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ atstovams <...> ir advokatui <...>.

- Vilnius regiono apylinkės teismo 2019 m. rugsėjo 3 d. nutarime administracinio nusižengimo byloje Nr. AN2-490-315/2019 nurodoma, kad byla išnagrinėta dalyvaujant <...> suinteresuoto asmens (transporto priemonės valdytojo) UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ atstovams <...> ir advokatui <...>.

⁴⁹ <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.57676/asr>

⁵⁰ 2019-09-25 protokolas Nr. 1.

- 2019 m. spalio 22 d. Vilniaus regiono apylinkės teismo sprendime civilinėje byloje Nr. e2-550-604/2019 nurodoma, kad byla išnagrinėta dalyvaujant <...> atsakovo UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ atstovui <...>.

Minėtuose pavyzdžiuose nurodytos teismų sprendimų datos, tačiau akivaizdu, kad atstovavimo civiliniai teisiniai santykiai tarp UAB „Šalčininkų autobusų parko“ ir advokato <...> kilo anksčiau. Kandidato prašyme dalyvauti atrankoje ir sąžiningumo deklaracijoje (2019 m. liepos 26 d.) deklaruotas interesų konflikto nebuvimas, atitikimas nustatytiems nepriklausomumo kriterijams. Tad darytina išvada, kad kandidatas, būdamas teisininku, sąmoningai nepateikė informacijos apie savo ryšius su UAB „Šalčininkų autobusų parkas“, nepagrįstai deklaravo atitikimą nustatytiems nepriklausomumo kriterijams: tuo metu galiojusios Kandidatų į valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybą ir kandidatų į valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkamą kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo redakcijos 9.3 punktas nustatė, kad kandidatas teikdamas prašymą dalyvauti atrankoje ir iki atrankos procedūrų pabaigos negali turėti ir per praėjusius 3 metus neturi būti turėjęs verslo ryšių su ta valstybės ar savivaldybės valdoma įmone, į kurią pretenduoja, ir su susijusia bendrove nei tiesiogiai, nei kaip turinčio tokių ryšių subjekto partneris, akcininkas, vadovas ar kolegialaus organo narys. Neturinčiu verslo ryšių kandidatu laikomas subjektas, kuris negauna jokių pajamų iš valstybės ar savivaldybės valdomos įmonės arba susijusios bendrovės (išskyrus pajamas už kolegialaus organo nario pareigų ėjimą).

UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ valdybos nario kadencija baigiasi 2023 m. lapkričio 15 d.⁵¹, todėl pasiūlymo dėl šio valdybos nario atšaukimo neteikiame.

Siekiant įvertinti kandidatų į įmonių kolegialių valdymo organų narius ryšius su įmonėmis, siūlytina nustatyti reikalavimą, kad prieš priimat sprendimą dėl asmenų skyrimo, iš įmonių būtų gauta ir įvertinta informacija dėl esamų (buvusių) ryšių.

Kandidatas išrinktas nepriklausomu UAB „Tvarkyba“ valdybos nariu. Abejotina dėl šio asmens nešališkumo, nes projektuotojas, dirbantis UAB <...> rengia statybų projektus, pagal įgaliojimus atstovauja statytojus dėl statybą leidžiančių dokumentų išdavimo Šalčininkų rajono savivaldybėje. Pažymėtina, kad statybą leidžiančius dokumentus išduoda Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktorius ar jo pareigas einantis / įgaliotas asmuo⁵². Todėl egzistuoja šališkumo regimybė galimai priimant palankius sprendimus UAB „Tvarkyba“ valdyboje siekiant palankaus statybą leidžiančių dokumentų išdavimo.

⁵¹ Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019-11-15 įsakymas Nr. DĮV-1505 „Dėl UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ valdybos sudarymo“.

⁵² Nuo 2019-01-01 Infostatyba duomenimis išduoti 147 statybą leidžiantys dokumentai, kuriuos dažniausiai pasirašė Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktorius.

UAB „Tvarkyba“ valdybos nario kadencija baigiasi 2023 m. spalio 14 d.⁵³, todėl pasiūlymo dėl šio valdybos nario atšaukimo neteikiame.

Siekiant įvertinti kandidatų į įmonių kolegialių valdymo organų narius ryšius su savivaldybe, siūlytina nustatyti reikalavimą, kad prieš priimat sprendimą dėl asmenų skyrimo, iš savivaldybės administracijos būtų gauta ir įvertinta informacija dėl esamų (buvusių) ryšių.

UAB „Tvarkyba“ nepriklausomam valdybos nariui praradus nepriklausomumo statusą (tapus savivaldybės administracijos darbuotoju, struktūrinio padalinio vadovu nuo 2020 m. birželio 29 d.), jis atsistatydino iš nepriklausomo valdybos nario pareigų, tačiau informacija apie valdybos nario pareigų netekimą nebuvo pateikta Juridinių asmenų registrai. Vadovaujantis Juridinių asmenų registro nuostatų⁵⁴ 18.7. punktu, registre registruojami duomenys apie juridinio asmens valdymo organų narius ar administravimo organo narius, jeigu Europos bendrovėje ar Europos kooperatinėje bendrovėje sudaromas administravimo organas, jų paskyrimo (išrinkimo) *ir įgaliojimų pabaigos datos*; jeigu sudaromas kolegialus valdymo organas, nurodomas ir kolegialaus valdymo organo pirmininkas. Minėtų nuostatų 38 punktą nustato, kad duomenis, informaciją ir dokumentus apie registro objektus registro tvarkytojui teikia juridinio asmens valdymo organas arba kitas asmuo, kai taip nustatyta įstatymuose ar juridinio asmens steigimo dokumentuose. UAB „Tvarkyba“ įstatų 52.6. punkte numatyta bendrovės vadovo pareiga ir atsakomybė už dokumentų ir duomenų pateikimą Juridinių asmenų registro tvarkytojui.

Šalčininkų rajono savivaldybės administracija informavo, kad UAB „Tvarkyba“ vadovas pateikė Juridinių asmenų registro tvarkytojui reikiamą informaciją dėl valdybos sudėties⁵⁵. Siūlytina savivaldybei įvertinti jo atsakomybę dėl nesavalaikio dokumentų ir duomenų apie valdybos nario įgaliojimų pabaigą nepateikimo Juridinių asmenų registro tvarkytojui.

Dėl nepriklausomų valdybos narių atrankų nešališkumo

UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ nepriklausomų valdybos narių atrankos komisijai vadovavo⁵⁶ savivaldybės administracijos direktorius, kuris, priimdamas sprendimą komisijoje dėl kandidato išrinkimo UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ nepriklausomu valdybos nariu bei priimdamas sprendimą dėl jo paskyrimo, nenusišalino nuo šių sprendimų priėmimo esant interesų konfliktui. Kandidatas buvo Šalčininkų rajono vietos veiklos grupės valdybos nariu (Juridinių asmenų registro duomenimis – nuo 2009 m.), o pagal Šalčininkų rajono vietos veiklos grupės įstatus⁵⁷ Šalčininkų rajono vietos veiklos grupės valdyba priima ir atleidžia darbuotojus, skatina juos ir skiria nuobaudas

⁵³ Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019-10-14 įsakymas Nr. DĮV-1329 „Dėl UAB „Tvarkyba“ valdybos sudarymo“.

⁵⁴ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.221119/asr>

⁵⁵ Informacija Juridinių asmenų registre atnaujinta, žiūrėta 2023-08-30.

⁵⁶ 2019-09-25 protokolais Nr. 1, 2019-10-02 savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymas Nr. DĮV-1281.

⁵⁷ Patvirtinti 2015-11-10 protokolu Nr. 69.

(51.8 punktas), nustato atlyginimą. Šalčininkų rajono vietos veiklos grupėje nuo 2016 m. vasario 1 d. projektų vadovu dirbo savivaldybės administracijos direktoriui artimas asmuo. Pagal Projektų vadovo pareigybės aprašymą⁵⁸, jį priima į darbą ir atleidžia vietos veiklos grupės valdyba. Esant tokiai situacijai, savivaldybės administracijos direktorius turėjo nusišalinti nuo sprendimų priėmimo renkant ir skiriant nepriklausomą UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ valdybos narį, nes egzistavo ryšys tarp kandidato ir administracijos direktoriui artimo asmens, pasireiškiantis galimu kandidato dalyvavimu priimant sprendimus dėl savivaldybės administracijos direktoriui artimo asmens, dirbančio Šalčininkų rajono savivaldybės vietos veiklos grupėje. Teismų praktikoje galimo interesų konflikto sąvoka aiškinama plečiamai ir net esant menkiausių abejonių, kad kuris nors asmuo gali turėti interesą suteikti pirmenybę konkrečiam kandidatui atrankos procedūrose, turi būti imamasi visų reikiamų priemonių, kad šios abejonės būtų pašalintos.

UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ nepriklausomų valdybos narių atrankos komisijai vadovavęs ir juos skyręs savivaldybės administracijos direktorius pagal viešus duomenis buvo Lietuvos lenkų rinkimų akcijos – Krikščioniškų šeimų sąjungos nariu. Svarstytinas jo nepriklausomumas renkant ir skiriant⁵⁹ du⁶⁰ nepriklausomus valdybos narius, kurie taip pat buvo glaudžiai susiję su ta pačia politine partija. Abu kandidatai, Vyriausiosios rinkimų komisijos duomenimis, 2016 m. dalyvavo rinkimuose į Lietuvos Respublikos Seimą Lietuvos lenkų rinkimų akcijos – Krikščioniškų šeimų sąjungos sąraše. Vienas kandidatas taip pat nuo 2016 m. lapkričio 11 d. iki 2020 m. lapkričio 13 d. dirbo Seimo nario (Lietuvos lenkų rinkimų akcijos – Krikščioniškų šeimų sąjungos nario) padėjėju. Teisės aktai nedraudžia politinių partijų nariams kandidatuoti į nepriklausomus valstybės ir savivaldybių valdomų įmonių valdybų narius, tačiau galimos nepotizmo rizikos nepriklausomais valdybos nariais renkant ir skiriant su ta pačia politine partija susijusius asmenis.

Panaši situacija buvo nustatyta LRT tyrimo⁶¹ metu. Tuomet buvo nagrinėjamas klausimas, kai valstybės valdomos UAB „Jonavos grūdai“ valdybos nepriklausomu nariu buvo paskirtas Audrius Zalatoris, kuris priklausė politinei partijai – Lietuvos valstiečių ir Žaliųjų sąjungai. Po minėto tyrimo valdybos narys atsistatydino⁶².

Atsižvelgiant į tai, kad Šalčininkų rajono savivaldybės valdomų įmonių valdybų kadencijos baigiasi 2023 m., renkant naujus nepriklausomus narius siūlome įvertinti galimas privačių interesų konfliktų, nepotizmo rizikas bei jas valdyti.

⁵⁸ Prieiga internete: <http://ge7uc11.bsproject.eu/uploads/userfiles/Pareigybes/vvg-vadove.pdf>

⁵⁹ 2019-11-12 protokolas Nr. 2.

⁶⁰ Vienas narys atsistatydino iš valdybos narių dėl kitų priežasčių.

⁶¹ Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/lrt-tyrimai/5/229565/lrt-tyrimas-valstybes-imoneje-seimininkaujantys-r-karbauskio-zmones-nebijo-net-savo-ministro>

⁶² Prieiga internete: <https://www.lrt.lt/naujienos/verslas/4/230063/g-surplys-i-jonavos-grudu-valdyba-deleguoti-nariai-nesusije-su-lvzs-ar-agrokoncernu>

Dėl priklausomų valdybų narių funkcijų atskyrimo

Šalčininkų rajono savivaldybės administracija nurodė, kad priklausomi valdybų nariai yra skiriami, atsižvelgiant į šių asmenų turimą darbo patirtį, specialias turimas žinias, atitinkančias kiekvienos bendrovės veiklos specifiką, kompetencijų ir kvalifikacijos lygį. Tačiau savivaldybėje nėra reglamentuotų atrankos kriterijų, kurie užtikrintų, kad skiriami valdybų nariai būtų nepriekaištingos reputacijos, turėtų reikiamas kompetencijas.

Šalčininkų rajono savivaldybei siūlytina reglamentuoti priklausomų valdybų narių atrankos tvarką.

Įmonių darbuotojų įtraukimas į valdybas buvo ir yra numatytas Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos apraše⁶³.

Pavyzdžiui, UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ valdybos nare paskirta įmonės teisininkė; UAB „Tvarkyba“ – įmonės vyriausioji specialistė; UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ - direktoriaus pavaduotojas⁶⁴, UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ - vyriausioji ekonomistė. Pagal įmonių įstatus valdybos analizuoja ir vertina bendrovių veiklos organizavimą, finansinę būklę, ūkinės veiklos rezultatus, pajamų ir išlaidų sąmatas, inventorizacijos ir kitus turto pasikeitimo apskaitos duomenis; prižiūri bendrovių vadovų veiklą, pateikia visuotiniam akcininkų susirinkimui atsiliepimus ir pasiūlymus dėl bendrovių vadovų veiklos; svarsto, ar bendrovių vadovai tinka eiti pareigas, jeigu bendrovė dirba nuostolingai ir kita. Tad abejotina, ar užtikrinamas valdybos narių nešališkumas tais atvejais, kai jie yra tiesiogiai pavaldūs įmonių vadovams, kurie sprendžia klausimus, susijusius su valdybos narių darbu, atlyginimu ir kt. Todėl gali kilti korupcijos rizikos dėl neteisėto poveikio priimat sprendimus tais atvejais, kai valdybos, prižiūrinčios įmonės vadovo veiklą, narys, yra prižiūrimam vadovui pavaldus darbuotojas.

Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 631 „Dėl

⁶³ Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/0bf2e080199b11e58569be21ff080a8c/asr>

⁶⁴ UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ direktoriaus pavaduotojas taip pat laikinai eina direktoriaus pareigas nesant direktoriaus, yra atsakingas už tam tikras sritis įmonės veiklos sritis, todėl kaip valdybos narys taip pat vertina savo veiklą. Įmonės įstatuose numatytos valdybos veiklos sritys, pavyzdžiui:

38.12. analizuoja ir vertina Bendrovės veiklos organizavimą, finansinę būklę, ūkinės veiklos rezultatus, pajamų ir išlaidų sąmatas, inventorizacijos ir kitus turto pasikeitimo apskaitos duomenis;

38.13. analizuoja, vertina Bendrovės metinių finansinių ataskaitų rinkinį, pelno (nuostolių) paskirstymo projektą ir kartu su atsiliepimais ir pasiūlymais dėl jų bei Bendrovės metiniu pranešimu teikia juos visuotiniam akcininkų susirinkimui;

38.15. prižiūri Bendrovės vadovo veiklą, pateikia juos visuotiniam akcininkų susirinkimui atsiliepimus ir pasiūlymus dėl Bendrovės vadovo veiklos;

38.16. svarsto, ar Bendrovės vadovas tinka eiti pareigas, jeigu Bendrovė dirba nuostolingai.

Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašo patvirtinimo“, 4 punktas nustato, jog valstybei ar savivaldybei atstovaujanti institucija (šiuo atveju tam tikra savivaldybė) atrinkdama kitus asmenis, kaip jie suprantami Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 23¹ straipsnio 3 dalyje, patvirtina šių asmenų parinkimo procedūrų gaires. Manytina, kad būtent šiose gairėse turėtų būti įtvirtintos nešališkumo užtikrinimo priemonės ir (ar) garantijos dėl galimo neteisėto poveikio priimant sprendimus.

Kitais atvejais pastebime, kai paskirtų priklausomų valdybos narių funkcijos nėra atskiriamos nuo jų funkcijų einant savivaldybės darbuotojų / valstybės tarnautojų funkcijas. Pavyzdžiui, Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos Komunalinio ūkio skyriaus vedėjas, yra paskirtas UAB „Tvarkyba“ valdybos nariu, o pagal Komunalinio ūkio skyriaus nuostatų⁶⁵ 6.5 punktą, skyrius administruoja viešųjų paslaugų teikimą (centralizuotai tiekiamos šilumos, šalto ir karšto vandens, nuotekų, atliekų tvarkymo); pagal 6.6 punktą koordinuoja savivaldybės įsteigtų bendrovių veiklą eksploatuojant komunalinės paskirties objektus centralizuotai tiekiamos šilumos, šalto ir karšto vandens tiekimo, nuotekų surinkimo ir valymo, atliekų tvarkymo srityse. Skyriaus vedėjo pareigybės aprašymo⁶⁶ 19 punkte numatyta, kad jis kontroliuoja geriamojo vandens, centralizuoto šildymo ir karšto vandens tiekimą, nuotekų tvarkymą; kontroliuoja ir koordinuoja atliktų statybos, remonto darbų priėmimą <...>. Savivaldybės administracijos struktūrinių padalinių, darbuotojų vykdomos įmonių koordinavimo ir priežiūros funkcijos reiškia bendrą įmonių veiklos, už kurią atsakingi tiek įmonės vadovas tiek valdyba, koordinavimą ir kontrolę, todėl šiuo požiūriu savivaldybės administracijos darbuotojas tuo pačiu metu neturėtų būti ir įmonės valdybos nariu, ir pagal pareigas vykdyti įmonės veiklos koordinavimą ir kontrolę (dalyvauti priimant sprendimus ir (ar) juos priimti). Taip pažeidžiamas funkcijų atskyrimo principas, neužtikrinamas tiek valdybos nario, tiek savivaldybės administracijos darbuotojo veiklos skaidrumas, objektyvumas, didėja šališkų sprendimų priėmimo galimybė. Pažymėtina, kad UAB „Tvarkyba“ yra laimėjusi eilę savivaldybės konkursų, kuriuos taip pat inicijavo Komunalinio ūkio skyrius, šio skyriaus vedėjas buvo viešojo pirkimo komisijos pirmininku, kuri priėmė UAB „Tvarkyba“ palankius sprendimus (pavyzdžiui, įsigyjant vietinės reikšmės kelių ir gatvių tiesimo, taisymo bei priežiūros darbus; 2022 m. lapkričio 18 d. protokolas Nr. VP-7), atlieka sutarčių vykdymo priežiūrą. Tokiais atvejais, kai savivaldybės viešojo pirkimo komisijos pirmininkas, organizatorius ar pirkimo iniciatorius, ar sutarties vykdymą prižiūrintis asmuo yra valdybos narys, ar minėtas funkcijas vykdančio savivaldybės struktūrinio padalinio vadovas, gali lemti šališkus sprendimus pirkimų, sutarčių vykdymo procesuose ir kita. UAB

⁶⁵ Prieiga internete: https://salcininkai.lt/data/public/uploads/2020/01/ku_skyrius.pdf

⁶⁶ Prieiga internete: <https://salcininkai.lt/data/public/uploads/2021/11/romuald-monkevic.pdf>

„Šalčininkų autobusų parkas“ valdybos nare paskirta Šalčininkų rajono savivaldybės administracijos Biudžeto ir finansų skyriaus vedėja, kuri dalyvauja priimant sprendimus, susijusius su UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ (pavyzdžiui, dėl kompensacijų skyrimo).

Atsižvelgiant į tai, kad Šalčininkų rajono savivaldybės valdomų įmonių valdybų kadencijos baigiasi 2023 m., skiriant naujus priklausomus narius siūlome siekti, kad būtų atskiros įmonių valdymo ir priežiūros bei kontrolės funkcijos, atitinkamas taisyklės įtvirtinti priklausomų valdybos narių parinkimo procedūrų gairėse.

Skiriant priklausomus valdybų narius, manome, taip pat būtina įvertinti, ar nėra asmeninio suinteresuotumo regimybės, tai pat šias aplinkybes vertinti visos valdybos narių kadencijos metu. Tokiu atveju toks asmuo gali veikti ne kaip jį paskyrusios institucijos atstovas, o siekdamas asmeninių interesų. Šiuo atveju reiktų elgtis pagal analogiją, kuri nustatyta nepriklausomų kolegialių valdymo organų narių nešališkumui: nuo 2017 m. kovo 24 d. įsigaliojęs Kandidatų į valstybės įmonės ar savivaldybės įmonės valdybą ir kandidatų į valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės visuotinio akcininkų susirinkimo renkama kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašas numatė, kad kandidatas į nepriklausomus narius iki atrankos procedūrų pabaigos ir per praėjusius 3 metus neturi būti turėjęs verslo ryšių su ta valstybės ar savivaldybės valdoma įmone, į kurią pretenduoja, ir su susijusia bendrove nei tiesiogiai, nei kaip turinčio tokių ryšių subjekto *partneris*, akcininkas, vadovas ar kolegialaus organo narys. Nepriklausomumo kriterijus reiškia, kad asmuo negali kandidatuoti į nepriklausomus valdybos narius, jei yra akcininkas subjekto, kuris turi ar turėjo su savivaldybės valdoma įmone verslo ryšių ar su minėtu akcininkų artimų ryšių turintis asmuo. Siekiant skaidrumo ir paaiškėjus, kad tokių ryšių yra, valdybos narys turėtų būti atšaukiamas. Pagal Juridinių asmenų registro ir savivaldybės informaciją, UAB „Ukmergės šiluma“ valdyba veikė iki 2021 m. balandžio 30 d. Valdybos nariu nuo 2015 m. liepos 31 d. iki 2021 m. balandžio 30 d. buvo paskirtas savivaldybės administracijos darbuotojas. Viešai prieinamoje PINREG privačių interesų deklaracijoje (2021 m. kovo 4 d.) nebuvo deklaruota, kad jam artimas asmuo buvo UAB „Ukmergės remontas“ akcininkas, Juridinių asmenų dalyvių informacinės sistemos duomenimis, valdęs beveik 50 proc. įmonės akcijų (iki 2023 m. kovo 9 d.). Šiame kontekste svarbu, kad UAB „Ukmergės remontas“ Centrinio viešųjų pirkimų portalo duomenimis, nuo 2016 m. gegužės 17 d. su UAB „Ukmergės šiluma“ sudarė sutarčių, kurių vertė 1 667 882,64 Eur. Esant tokioms aplinkybėms nuo 2016 m. gegužės 17 d. egzistavo aplinkybės, kai savivaldybės administracijos paskirtas UAB „Ukmergės šiluma“ valdybos narys turėjo asmeninių ryšių su UAB „Ukmergės šiluma“. Tačiau tai nebuvo įvertinta valdybos nario kadencijos metu.

PASIŪLYMAI. Siekiant sprendimų priėmimo nešališkumo sudarant kolegialius valdymo organus, nepriklausomų valdybos narių nepriklausomumo, įmonių valdymo ir priežiūros funkcijų atskyrimo, Šalčininkų rajono savivaldybei:

- Valdomų įmonių įstatuose panaikinti numatytas valdybų teises tvirtinti įmonės vadovo pavaduotojų, vyr. buhalterio, konkursus laimėjusių asmenų kandidatūras.
- Užtikrinti, kad nepriklausomų valdybos narių atrankos komisijos narių daugumos nesudarytų komisijos pirmininkui tiesiogiai pavaldūs asmenys, į komisiją (-as) įtraukti nepriklausomų narių, visuomenės atstovų.
- Nustatyti reikalavimą, kad prieš priimat sprendimą dėl asmenų skyrimo nepriklausomais valdybų nariais, iš įmonių, savivaldybės administracijos būtų gauta ir įvertinta informacija dėl kandidatų esamų (buvusių) ryšių su įmone, savivaldybės administracija.
- Įvertinti UAB „Tvarkyba“ vadovo atsakomybę dėl dokumentų ir duomenų apie valdybos nario įgaliojimų pabaigą savalaikio nepateikimo Juridinių asmenų registro tvarkytojui.
- Renkant naujus nepriklausomus narius įvertinti galimas privačių interesų konfliktų, nepotizmo rizikas bei jas valdyti.
- Nustatyti priklausomų valdybos narių skyrimo kriterijus.
- Patvirtinti priklausomų valdybos narių parinkimo procedūrų gaires, jose taip pat įtvirtinti nešališkumo užtikrinimo priemonės ir (ar) garantijas dėl neteisėto poveikio, numatyti įmonių valdymo ir priežiūros bei kontrolės funkcijų atskyrimą.

3.3. Įmonių vadovų atlyginimo nustatymo taisyklėse yra neaiškių, dviprasmiškų nuostatų, nereglamentuotų situacijų (kritinė antikorupcinė pastaba).

Vyriausybės nutarimas „Dėl valstybės valdomų įmonių vadovų darbo užmokesčio“⁶⁷ nustato valstybės įmonių vadovų darbo užmokesčių, rekomenduoja savivaldybėms, nustatant savivaldybės kontroliuojamų įmonių vadovų darbo užmokesčio nustatymo tvarką, vadovautis šio nutarimo reikalavimais.

Dėl pastoviosios ir kintamosios darbo užmokesčio dalies nustatymo

Širvintų rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo užmokesčio nustatymo tvarkos aprašas⁶⁸ įmonių vadovų mėnesinės algos nesieja su įmonių veiklos rezultatais (nustatyta bendra nuostata, kad bendrovės vadovo mėnesinė alga negali būti didesnė už praėjusių finansinių metų bendrovės darbuotojų 8 vidutinius mėnesinius darbo užmokesčius). Detalesni kriterijai nenustatyti, todėl faktiškai Širvintų rajono savivaldybės valdomų įmonių vadovų

⁶⁷ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.179051/asr>

⁶⁸ 2022-05-31 Nr. 9-371

mėnesinės algos dydžiai svyruoja nuo 1400 iki 4000 Eur. Tokiam teisiniam reglamentavimui trūksta skaidrumo, objektyvumo ir teisinio apibrėžtumo, tai reiškia, kad vadovo atžvilgiu gali būti priimami sprendimai, nulemti ne objektyvių kriterijų ar aplinkybių, o subjektyvių, asmeninių aplinkybių. 2023 m. birželio 6 d. susitikimo metu savivaldybės atstovai nurodė, kad nustatant konkretų mėnesinės algos dydį atsižvelgiama į įmonės veiklos pobūdį, darbų apimtį ir pan. Pažymėtina, kad aiškaus teisinio reglamentavimo nebuvimas laikytinas korupcijos rizikos veiksniu. Pavyzdžiui, UAB „Širvintų šiluma“ vadovui Širvintų rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2022 m. birželio 8 d. įsakymu Nr. 10-542 nustatytas maksimalus mėnesinės algos dydis, dėl tokio sprendimo gali kiti šališkumo regimybė, nes UAB „Širvintų šiluma“ vadovas turi ryšių su savivaldybės valdančiąja Regionų partija⁶⁹.

Ukmergės rajono savivaldybės taryba patvirtino Ukmergės rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo užmokesčio tvarkos aprašą⁷⁰.

Aprašas numato, kad mėnesinės algos kintamoji dalis negali viršyti 50 procentų bendrovės vadovui nustatytos mėnesinės algos pastoviosios dalies dydžio. Tačiau pats aprašas sukonstruotas taip, kad maksimaliai galima surinkti 120 procentų, pagal vertinimo kriterijus, todėl net ir nepasiekus reikšmingų vertinamų dalykų galima gauti maksimalią 50 proc. mėnesinės algos pastoviosios dalies dydžio kintamąją dalį.

Apraše yra neaiškių nuostatų, kurių taikymas gali lemti neobjektyvius sprendimus. Pavyzdžiui, pagal aprašo 13.3.1 punktą, esant investicijų apimčiai iki 300 000 Eur įmonės vadovui nustatoma 10 procentų mėnesinės algos pastoviosios dalies dydžio kintamoji dalis. Tai reiškia, kad jei įmonė įsigijo ilgalaikio materialiojo ar nematerialiojo turto, kurio vertė iki 300 000 Eur, už tai vertinama 10 procentų mėnesinės algos pastoviosios dalies dydžio įmonės vadovo atlyginamo dydžio kintamąją dalimi⁷¹. Kyla pagrįstų abejonių, ar UAB „Ukmergės butų ūkis“ vykdomos užsakovo funkcijos administruojamų daugiabučių namų atnaujinimo (modernizavimo) procesuose laikytinos įmonės investicijomis, už ką įmonės vadovui taip pat nustatoma kintamoji darbo užmokesčio dalis.

Ukmergės rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo užmokesčio tvarkos aprašo 15.2 punkte, Širvintų rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo užmokesčio nustatymo tvarkos aprašo 6 punkte, Šalčininkų rajono savivaldybės kontroliuojamų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo apmokėjimo tvarkos aprašo⁷²

⁶⁹ Pavyzdžiui, 2022-12-23 auka parėmė valdančiosios Regionų partijos 2023 m. savivaldybių tarybų rinkimų kampaniją: https://www.vrk.lt/politines-kampanijos-dalyviai-2023-sav?srcUrl=/politKamp/1484/dalyviai/savarankiskasAukotojai_pkdId-16877.html

⁷⁰ 2019-01-31 Nr. 7-21.

Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/71e08c00294e11e9b66f85227a03f7a3/asr>

⁷¹ Pvz., vertinant UAB „Ukmergės autobusų parkas“ 2022 metų veiklos rezultatų rodiklių vertinimo siektinas reikšmes ir jų įgyvendinimą paminėtos ir tokios investicijos kaip kondicionierių, trifazio generatoriaus, planšetinių kompiuterių, ratų montavimo staklių įsigijimas.

⁷² 2022-04-29 įsakymas Nr. DĮV-622 (2023-04-07 įsakymo Nr. DĮV-(3.1 E)-487 redakcija).

14.1 punkte numatyta, kad už gerus darbo rezultatus ir gerą darbo pareigų vykdymą, pasibaigus finansiniams metams ir patvirtinus finansinių ataskaitų rinkinius, bendrovės vadovui iš bendrovės pelno gali būti skiriama premija, kurios dydis negali viršyti jo vienos mėnesinės algos pastoviosios dalies dydžio. Nėra aišku, ką reiškia minimi „geri darbo rezultatai ir geras darbo pareigų vykdymas“, už kuriuos gali būti skiriama premija⁷³. Nesant aiškių kriterijų tai yra sprendimą dėl premijos priimančio asmens diskrecija.

Todėl Širvintų rajono savivaldybei siūlytina nustatyti aiškesnius įmonių vadovų darbo užmokesčio nustatymo kriterijus, visoms vertintoms savivaldybėms – detalizuoti premijų skyrimo kriterijus, pavyzdžiui juos susiejant su metiniais veiklos vertinimo rezultatais, atlikus vienkartinę ypatingos svarbos užduotį ar pan.

Nenustatytos, neaiškios darbo apmokėjimo sąlygos laikinai vykdant įmonių vadovų funkcijas

Ukmergės rajono savivaldybėje nenustatyta vieninga tvarka dėl darbo apmokėjimo laikinai vykdant įmonių vadovų funkcijas, todėl taikoma nevieninga praktika. Pavyzdžiui, UAB „Ukmergės vandenys“ direktoriaus pavaduotojo pareiginių nuostatų⁷⁴ 9.22 punkte numatytas bendrovės direktoriaus funkcijų atlikimas jam nesant. UAB „Ukmergės šiluma“ direktoriaus pavaduotojo pareiginių nuostatų⁷⁵ 37 punkte taip pat numatyta direktoriaus pavaduotojo funkcija vykdyti direktoriaus įgaliojimus jam nesant⁷⁶. Tačiau UAB „Ukmergės autobusų parkas“ ir profesinės sąjungos kolektyvinės sutarties⁷⁷, kuri privaloma visiems bendrovės darbuotojams⁷⁸ 50 punkte numatyta, kad už darbuotojo pavadavimą jo atostogų, ligos ar kito nebuvimo darbo vietoje atveju, pavaduojančiam darbuotojui mokama iki 30 procentų jo vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio dydžio priemoka prie mėnesinės algos visą pavadavimo laikotarpį. UAB „Ukmergės autobusų parkas“ administracijos darbo reglamento⁷⁹ 4 punkte numatyta, kad direktorių pavaduoja vyr. inžinierius, o jam nesant, - kitas direktoriaus įsakymu paskirtas bendrovės darbuotojas. UAB „Ukmergės būtų ūkis“ pavadavimo tvarka nėra nustatyta. Dėl paminėto teisinio reglamentavimo trūkumų, vienais atvejais priedai už laikiną įmonės vadovo funkcijų atlikimą neskiriami, kitais skiriami, jų dydžiai nustatomi kiekvienu konkrečiu atveju. Pavyzdžiui, Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2022 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. 14-664 „Dėl pavedimo <...> laikinai eiti UAB „Ukmergės autobusų parkas“ direktoriaus pareigas“ UAB „Ukmergės

⁷³ Pavyzdžiui Ukmergės, Šalčininkų rajono savivaldybėje, įmonių vadovų veikla dėl pasiektų rezultatų vertinama pagal nustatytus kriterijus mėnesinės algos kintamajai daliai.

⁷⁴ 2019-12-23 įsakymas Nr. V-084.

⁷⁵ 2017-03-31 įsakymas Nr. 16.

⁷⁶ Pavyzdžiui, pagal pateiktus UAB „Ukmergės šiluma“ dokumentus, priedai direktoriaus pavaduotojui neskirti laikinai einant direktoriaus pareigas jo atostogų metu.

⁷⁷ Sudaryta 2022-06-21.

⁷⁸ 9 p.

⁷⁹ 2018-10-02 įsakymas Nr. 77.

autobusų parkas“ direktoriaus pavaduotojui buvo pavesta laikinai eiti UAB „Ukmergės autobusų parkas“ direktoriaus pareigas nuo 2023 m. sausio 1 d. iki teisės aktų nustatyta tvarka bus paskirtas direktorius, mokant 50 procentų jo mėnesinės algos pastoviosios dalies dydžio priemoką už direktoriaus pareigų vykdymą. Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2020 m. birželio 2 d. įsakymu Nr. 14-210 „Dėl priemokos skyrimo <...>“ UAB „Ukmergės butų ūkis“ vadovo pareigas laikinai einančiam asmeniui buvo skirta 20 procentų priemoka už direktoriaus pavadavimą jo nedarbingumo laikotarpiu. Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2021 m. birželio 28 d. įsakymu Nr. 14-417 „Dėl priemokos skyrimo <...>“ UAB „Ukmergės butų ūkis“ vadovo pareigas laikinai einančiam asmeniui buvo skirta 20 procentų priemoka už direktoriaus pavadavimą jo nedarbingumo laikotarpiu⁸⁰.

Širvintų rajono savivaldybės valdomų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo užmokesčio nustatymo tvarkos aprašo 8.2. punkte numatyta, kad už bendrovės vadovo funkcijų laikiną atlikimą (kol nepriimtas bendrovės vadovas, ilgalaikės ligos, tikslinių atostogų atvejais ir pan.) pavaduojančiam asmeniui nustatoma ne didesnė kaip 40 procentų mėnesinės algos dydžio priemoka. Sąvoka „ne didesnė“ sudaro sąlygas sprendimą priimančio asmens diskrecijai, todėl naikintina nustatant konkretų dydį (-ius) ar jo apskaičiavimo taisykles.

Šalčininkų rajono savivaldybės kontroliuojamų uždaryjū akcinių bendrovių vadovų darbo apmokėjimo tvarkos apraše įmonių vadovų pavadavimų apmokėjimas nereglamentuotas, taikoma skirtinga praktika. Kai įmonėje nėra direktoriaus pavaduotojo, vienais atvejais pavaduojančiam asmeniui skiriama priemoka, pavyzdžiui 2022 m. liepos 1 d. įmonės valdybos sprendimu Nr. 10 UAB „Tvarkyba“ inžinieriui buvo pavesta pavaduoti UAB „Tvarkyba direktorių“, už tai jam skirta 25 proc. dydžio priemoka. Kitu atveju, 2021 m. birželio 18 d. įmonės valdybos sprendimu Nr. 7 UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ autobusų stoties viršininkui buvo pavesta laikinai vykdyti direktoriaus funkcijas, tačiau papildomas apmokėjimas už tai nebuvo numatytas.

PASIŪLYMAI. Siekiant įmonių vadovų atlyginimo nustatymo taisyklių aiškumo, diskrecijos mažinimo:

- Ukmergės rajono savivaldybei tobulinti kintamosios atlyginimo dalies nustatymą bei jo kriterijus, nustatyti premijų kriterijus bei vieningą vadovų pavadavimo apmokėjimo sistemą.
- Širvintų rajono savivaldybei nustatyti pastoviosios atlyginimo dalies, premijų nustatymo kriterijus, nustatant konkretų priemokų dydį (-žius) už įmonių vadovų pavadavimą dydį ar jo apskaičiavimo taisykles.

⁸⁰ Šiuo metu UAB „Ukmergės butų ūkis“ direktoriaus pavadavimą atlieka jo pavaduotojas, ši funkcija įtraukta į pavaduotojo pareiginius nuostatus.

- Šalčininkų rajono savivaldybei nustatyti vieningą vadovų pavadavimo apmokėjimo sistemą.

3.4. Nevykdoma efektyvi privačių interesų konfliktų rizikų prevencija (kritinė antikorupcinė pastaba).

Interesų konfliktų valdymas, sprendimų nešališkumo užtikrinimas yra svarbios korupcijos rizikos prevencijos priemonės. Tačiau pastebėtina, kad savivaldybėse tam neskiriama pakankamai dėmesio.

Dėl įmonių vadovų, kolegialių valdymo organų narių interesų konfliktų valdymo

Geresnis valstybės valdomų įmonių valdymas, didesnis efektyvumas ir skaidrumas, vadovybės depolitizavimas, padidėjęs nepriklausomų narių skaičius ir konsolidacija – visa tai duoda tiesioginę naudą šalies ekonomikai ir biudžetui, prisideda prie korupcijos rizikų mažinimo⁸¹.

Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas⁸² sudaro sąlygas atskleisti valstybinėje tarnyboje dirbančių asmenų⁸³ ir šio įstatymo 4 straipsnio 3 dalyje⁸⁴ nurodytų asmenų (visi kartu toliau – deklaruojantys asmenys) privačius interesus, užtikrinti, kad priimant sprendimus pirmenybė būtų teikiama viešiesiems interesams, ir užkirsti kelią kilti interesų konfliktams bei plisti korupcijai.

Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas numato rašytinių išankstinių rekomendacijų teikimą, nuo kokių tarnybinių pareigų atlikimo asmuo privalo nusišalinti. Tačiau vertinamos savivaldybės nebuvo (nėra) pateikusios išankstinių rašytinių rekomendacijų įmonių vadovams, kolegialių valdymo organų nariams, nepaisant to, kad akivaizdžiai egzistuoja galimos interesų konfliktų rizikos, pavyzdžiui:

- UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ direktorius šiuo metu taip pat laikinai vadovauja UAB „Širvintų knygynas“ (nuo 2019 m.) ir yra jo vadybininkas⁸⁵. Šis asmuo 2022 m. buvo išrinktas

⁸¹ Prieiga internete: <https://eimin.lrv.lt/lt/naujienos/tesiama-valstybes-imoniu-pertvarka-siekiamo-didesnes-grazos-visuomenei-ir-valstybei>

⁸² Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActEditions/lt/TAD/TAIS.41669?faces-redirect=true>

⁸³ Akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei (savivaldybėms), vadovų ir vadovų pavaduotojų, taip pat šių bendrovių patronuojamųjų (dukterinių) akcinių bendrovių ar uždarytųjų akcinių bendrovių vadovų ir vadovų pavaduotojų, taip pat šių bendrovių patronuojamųjų (dukterinių) akcinių bendrovių ar uždarytųjų akcinių bendrovių vadovų ir vadovų pavaduotojų (2 str. 5 d. 10 p.); perkančiųjų organizacijų ar perkančiųjų subjektų vadovų, pirkimų komisijų narių, perkančiojo subjekto vadovo paskirtų atlikti supaprastintus pirkimus asmenų, perkančiojo subjekto atliekamų pirkimų procedūrose dalyvaujančių ekspertų, viešojo pirkimo, pirkimo, atliekamo vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiojo subjekto, koncesijos iniciatorių (4 str. 3 d. 8 p.).

⁸⁴ Akcinių bendrovių ir uždarytųjų akcinių bendrovių, kurių akcijos, suteikiančios daugiau kaip 1/2 balsų visuotiniame akcininkų susirinkime, nuosavybės teise priklauso valstybei ar savivaldybei (savivaldybėms), šių bendrovių patronuojamųjų (dukterinių) akcinių bendrovių ar uždarytųjų akcinių bendrovių stebėtojų tarybų, valdybų nariams, struktūrinių padalinių vadovams ir jų pavaduotojams (4 str. 3 d. 5 p.).

⁸⁵ Taip pat laikinai vadovauja Širvintų rajono savivaldybės Igno Šeiniaus viešajai bibliotekai ir yra šios bibliotekos direktoriaus pavaduotojas.

Lietuvos regionų partijos Širvintų skyriaus pirmininku⁸⁶, jam artimas asmuo rėmė Regionų partiją 2023 m. vietos savivaldos rinkimuose⁸⁷. Pažymėtina, kad priimant sprendimus vykdant pareigas UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“, UAB „Širvintų knygynas“ galimos nepotizmo rizikos, jei tektų priimti sprendimus, kurie yra susiję Lietuvos regionų partijos nariais, pavyzdžiui, priimant sprendimus, susijusius su turto nuoma⁸⁸. Šių rizikų suvaldymui būtinos išankstinės rekomendacijos. Taip pat UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ nuo 2021 m. gruodžio 1 d. iki 2022 m. sausio 10 d. dirbo UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ vadovui artimas asmuo. Nors jį į darbą priėmė UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ vadybininkas, laikinai ėjęs direktoriaus pareigas, tačiau interesų konflikto rizikos priimant sprendimus dėl darbo santykių nebuvo suvaldytos – būtent UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ vadovą į pareigas priimančias asmuo turėjo priimti sprendimą dėl interesų konflikto situacijos valdymo.

- UAB „Ukmergės vandenys“ direktoriaus pavaduotojas taip pat dirba UAB „Dolsta“ statybos vadovu. UAB „Ukmergės vandenys“ direktoriaus pavaduotojo pareiginių nuostatų⁸⁹ 9.22 punkte numatytas bendrovės direktoriaus funkcijų atlikimas jam nesant. Šiuo atveju galimos interesų konfliktų rizikos vykdant UAB „Ukmergės vandenys“ vadovo funkcijas ir priimant sprendimus, pavyzdžiui susijusius su Ukmergės rajono savivaldybės sprendimų įgyvendinimu, pavedimų vykdymu, nes UAB „Dolsta“ su Ukmergės rajono savivaldybe sudaro ir vykdo įvairias darbų sutartis⁹⁰.

- UAB „Ukmergės šiluma“ vadovas 2020 m. kovo 5 d. yra pateikęs privačių interesų deklaraciją, tačiau PINREG ji nėra prieinama. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymo 10 straipsnis nustato, kad Aktualių deklaracijų duomenys yra vieši, išskyrus numatytas išimtis. Deklaracijų viešumas yra svarbi interesų konfliktų bei korupcijos rizikų prevencijos priemonė, todėl privačių interesų deklaravimo kontrolė turėtų vertinti ir deklaracijų duomenų viešumą, prieinamumą visuomenei.

⁸⁶ Prieiga internete: <https://www.sirvinta.net/savivalda-politika/pokyciai-lietuvos-regionu-partijos-sirvintu-skyriuje/>

⁸⁷ Prieiga internete: https://www.vrk.lt/en/politines-kampanijos-dalyviai-2023-sav?srcUrl=/politKamp/1484/dalyviai/atstovaujamas_pkdId-17491.html

⁸⁸ 2022-03-30 ilgalaikio materialiojo turto nuomos sutartimi UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ (nuomotojas) išnuomojo nekilnojamąjį turtą UAB „Danielita“ (nuomininkas). Minėtos bendrovės akcininkė pagal viešus duomenis – Širvintų rajono merui artimas asmuo (<https://stirna.info/media/sirvintu-krastas/2019>).

2022-07-01 ilgalaikio materialiojo turto subnuomos sutartis tarp UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ (Nuomotojas) ir fizinio asmens (Nuomininkas), 2022 m. liepos 26 d. susitarimas dėl 2022 m. liepos 1 d. ilgalaikio materialiojo turto subnuomos sutarties šalies pasikeitimo tarp UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ (Nuomotojas) ir VšĮ „Kuriu laimę“ (Nuomininkas), kurios atstovai taip pat susiję su Lietuvos regionų partija (https://www.vrk.lt/kandidatai-2023-sav?srcUrl=/rinkimai/1304/rnk1630/kandidatai/savKandidatasAnketa_2023_rkndId-2426684.html).

⁸⁹ 2019-12-23 įsakymas Nr. V-084.

⁹⁰ Pagal Centrinio viešųjų pirkimų portalo duomenis, nuo 2021-09-22 sudarytų ir paskelbtų sutarčių vertė – daugiau nei 1 mln. Eur.

- UAB „Širvintų autobusų parkas“ dirba įmonės vadovui artimas asmuo, dėl ko galimos interesų konfliktų rizikos priimant sprendimus tarnyboje, pavyzdžiui, dėl darbo teisinių santykių. Taip pat, nustatyta, kad įmonės vadovas tvirtina jam artimo asmens sprendimus⁹¹.
- UAB „Širvintų šiluma“ dirba įmonės vadovui artimas asmuo, dėl ko galimos interesų konfliktų rizikos priimant sprendimus tarnyboje, pavyzdžiui, dėl darbo teisinių santykių.
- UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ du valdybos nariai privačius interesus deklaravo tik korupcijos rizikos analizės atlikimo metu⁹².
- UAB „Tvarkyba“ privačius interesus įmonės vadovas ir du valdybos nariai deklaravo tik korupcijos rizikos analizės atlikimo metu⁹³.
- UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ privačius interesus vienas valdybos narys deklaravo tik korupcijos rizikos analizės atlikimo metu⁹⁴.
- UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ privačius interesus vienas valdybos narys deklaravo tik korupcijos rizikos analizės atlikimo metu⁹⁵.

Dėl interesų konfliktų valdymo kontrolės įmonėse

Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktorius 2021 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. 13-271 patvirtino pareigų, kurias einantys asmenys privalo deklaruoti privačius interesus, sąrašą. Sąraše numatyta pareiga deklaruoti privačius interesus uždaryjū akcinių bendrovių, kurių akcijos nuosavybės teise priklauso Ukmergės rajono savivaldybei, vadovams, jų pavaduotojams, valdybų nariams, taip pat minėtų bendrovių pirkimų komisijų nariams, paskirtiems supaprastintų pirkimų vykdytojams, pirkimų procedūrose dalyvaujantiems ekspertams, pirkimų iniciatoriams. Bendrovių vadovai įpareigoti patvirtinti pareigų, kurias einantys asmenys privalo teikti privačių interesų deklaracijas, sąrašus. Tokį sąrašą pateikė tik UAB „Ukmergės šiluma“⁹⁶.

Įvertinus privačių interesų registre⁹⁷ esančią viešą informaciją nustatyta, kad ne visi asmenys įmonėse yra deklaravę privačius interesus:

- UAB „Ukmergės autobusų parkas“ tik 2 darbuotojai yra deklaravę privačius interesus, tai įmonės vadovas ir vienas supaprastintų pirkimų vykdytojas.
- UAB „Ukmergės butų ūkis“ privačius interesus yra deklaravęs įmonės vadovas, vadovo pavaduotojas, ekonomistas, vienas pirkimo iniciatorius ir du deleguoti viešojo pirkimo komisijos nariai.

⁹¹ 2023-01-04 pirkimų organizatoriaus (įmonės vadovo artimo asmens) parengtą mažos vertės viešojo pirkimo pažymą Nr. 1 patvirtino įmonės vadovas.

⁹² 2023-05-09 ir 2023-06-09.

⁹³ 2023-05-09 ir 2023-06-06.

⁹⁴ 2023-05-16.

⁹⁵ 2023-05-08.

⁹⁶ 2020-10-28 įsakymas Nr. VK-35.

⁹⁷ Prieiga internete: <https://pinreg.vtek.lt/app/> Žiūrėta iki 2023-05-22 – 2023-05-31.

- UAB „Ukmergės vandenys“ direktoriaus pavaduotojas yra deklaravęs viešojo pirkimo komisijos nario pareigas, jam artimas asmuo pirkimo iniciatoriaus pareigas. Nedeklaruoti galimi interesų konfliktai jei pirkimų komisijai reiktų vykdyti pirkimą pagal iniciatoriaus paraišką. Taip pat įmonės struktūrinio padalinio vadovas yra pirkimo iniciatorius, o jam artimas asmuo – įmonės viešojo pirkimo komisijos narys. Pagal įvertintą informaciją, privačių interesų nėra deklaravę visi pirkimų plane numatyti pirkimų iniciatoriai.

- UAB „Ukmergės šiluma“ privačių interesų nėra deklaravę supaprastintų pirkimų vykdytojais.

- UAB „Širvintų autobusų parkas“ privačių interesų nėra deklaravę pirkimo iniciatorius (-iai), supaprastintų pirkimų vykdytojas (-ai).

- UAB „Širvintų šiluma“ privačius interesus yra deklaravęs tik vienas iš viešojo pirkimo komisijos narių (įmonės vadovas).

- UAB „Širvintų vandenys“ privačius interesus viešojo pirkimo komisijos nariai, pirkimo iniciatorius deklaravo korupcijos rizikos analizės atlikimo metu⁹⁸.

- UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ privačius interesus yra deklaravę tik įmonės vadovas ir jo pavaduotojas, kuris taip pat yra viešojo pirkimo komisijos narys.

PASIŪLYMAI. Siekiant efektyvios privačių interesų konfliktų rizikų prevencijos:

- Ukmergės ir Širvintų rajonų savivaldybėms pateikti išankstines rašytines rekomendacijas nurodytiems asmenis, Ukmergės rajono savivaldybei užtikrinti UAB „Ukmergės šiluma“ privačių interesų deklaracijos duomenų viešumą.

- Visoms savivaldybėms – užtikrinti, kad visose įmonėse būtų patvirtinti privačius interesus deklaruoti privalančių asmenų sąrašai⁹⁹, jie būtų nuolat atnaujinami ir kontroliuojamas jų vykdymas.

3.5. Savivaldybės, įsigydamos prekes, paslaugas bei darbus, sudaro palankias sąlygas pirkimus laimėti jų valdomoms įmonėms (kita antikorporcinė pastaba).

Savivaldybių įmonių valdymas turi remtis laisvos ir skaidrios konkurencijos principais. Priešingai, savivaldybių valdomoms įmonėms sudarant palankesnes ar išskirtines sąlygas laimėti savivaldybių skelbiamus viešuosius pirkimus, sudaryti sandorius, gali pasireikšti korupcijos rizikos dėl piktnaudžiavimo, tarnybinių pareigų neatlikimo ir pan.

⁹⁸ 2023-06-21.

⁹⁹ Šalčininkų rajono savivaldybė šį pasiūlymą įgyvendino korupcijos rizikos analizės atlikimo metu, 2023-08-09 raštu Nr. S-(5.17 Mr)-2222 pateikė valdomų įmonių patvirtintus privačius interesus deklaruoti privalančių asmenų sąrašus.

Konkurencijos taryba, remdamasi Europos Sąjungos ir Lietuvos teismų praktika, taip pat akcentuoja skaidrių ir konkurencingų procedūrų svarbą savivaldybėse priimant sprendimus dėl vidaus sandorių sudarymo, tiekėjų atrankos nekilnojamojo turto valdymui teikiant viešąsias paslaugas¹⁰⁰. Skaidrumo ir konkurencingumo reikalavimai neabejotinai yra svarbūs ir savivaldybėms įsigyjant reikiamas prekes, paslaugas ar darbus.

Dėl vidaus sandorių ir keleivių vežimo sutarčių

Ukmergės rajono savivaldybės taryba 2022 m. birželio 30 d. priėmė sprendimą Nr. 7-180 „Dėl viešosios paslaugos teikėjo – atliekų tvarkytojo Ukmergės rajono savivaldybės teritorijoje skyrimo“¹⁰¹, kuriuo paskyrė UAB „Ukmergės autobusų parkas“ viešosios paslaugos teikėju – atliekų tvarkytoju Ukmergės rajono savivaldybės teritorijoje bei pavedė jai teikti atliekų tvarkymo paslaugą (surinkimą, vežimą, apdorojimą ar šalinimą) savivaldybės teritorijoje nuo 2022 m. lapkričio 1 d.

Minėtu sprendimu reguliuojami visuomeniniai santykiai susiję su viešaisiais pirkimais, viešųjų paslaugų teikimu, iš esmės aktualūs individualiais požymiais neapibrėžtai asmenų grupei, todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymo¹⁰² 8 straipsnio 1 dalies 6, 19 punktais, viešojo administravimo subjektas (Ukmergės rajono savivaldybės administracija), rengiantis teisės akto projektą, Vyriausybės nustatyta tvarka turėjo atlikti šio teisės akto projekto antikorporcinį vertinimą. Tačiau minėto teisės akto projekto aiškinamajame rašte¹⁰³ nurodyta, kad antikorporcinis vertinimas neatliktas.

Remiantis minėtu Ukmergės rajono savivaldybės tarybos sprendimu, 2022 m. spalio 28 d. buvo sudarytas vidaus sandoris Nr. 20-811 „Dėl komunalinių atliekų surinkimo Ukmergės rajono savivaldybėje ir jų vežimo į atliekų apdorojimo ar šalinimo įrenginius paslaugos teikimo“.

Dėl Ukmergės rajono savivaldybės sprendimo bei vidaus sandorio teisėtumo šiuo metu vyksta 2 teisminiai ginčai¹⁰⁴, kurių metu ir bus įvertintas minėtų sprendimų teisėtumas, tačiau, pažymėtini šie aspektai, stengiantis sudaryti išskirtines sąlygas UAB „Ukmergės autobusų parkas“:

- Nebuvo atliktas savivaldybės tarybos sprendimo projekto antikorporcinis vertinimas;
- Neatsižvelgta į Viešųjų pirkimų tarnybos ir Konkurencijos tarybos nuomonę, kad toks

vidaus sandorio sudarymas pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 10 straipsnio 2 dalį nagrinėjamu atveju galimai pažeistų Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 4 straipsnio 2

¹⁰⁰ Prieiga internete: <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/isimty-del-vidaus-sandoriu-sudarymo-gali-priestarauti-konstitucijai>

¹⁰¹ Prieiga internete: <https://www.webpartner.lt/ukmerge/subsystems/web/doc.php?itemID=36353>

¹⁰² Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.168154/mhftCCPxWB>

¹⁰³ Prieiga internete: <https://www.webpartner.lt/ukmerge/subsystems/web/doc.php?itemID=38077>

¹⁰⁴ Civilinė byla Nr. e2-1708-653/2023 ir e2-1166-603/2023.

dalį¹⁰⁵ ir prieštarautų Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2022 m. gegužės 5 d. nutarimo Nr. KT54-N5/2022 išaiškinimams.

- Ukmergės rajono savivaldybės tarybos Kaimo ir aplinkosaugos komiteto posėdžio protokole¹⁰⁶ nurodoma, kad UAB „Ukmergės autobusų parkas“ pasirinkimo atliekų tvarkytoju motyvas – kad vidaus sandorio sudarymo sąlygas atitinka tik viena savivaldybės kontroliuojama uždaroji akcinė bendrovė, tai yra UAB „Ukmergės autobusų parkas“. 2022 m. spalio 11 d. protokole Nr. 28-14 pažymima, kad priimami sprendimai „turi leisti UAB „Ukmergės autobusų parkas“ gyvuoti“.

Taigi, priimant sprendimą nebuvo atliktas jo projekto antikorpucinis vertinimas, nebuvo įvertintas šio sprendimo skaidrumas, t. y. ar juo nesiekta sudaryti išskirtinių sąlygų UAB „Ukmergės autobusų parkas“, kuri vienintelė atitiko vidaus sandorio sudarymo kriterijus.

Nors Ukmergės rajono savivaldybės korupcijos prevencijos 2021–2023 metų programos įgyvendinimo priemonių plane¹⁰⁷ numatyta, kad į savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę būtų įtraukti tik tie norminių teisės aktų projektai, kuriems pagal įstatymo reikalavimus atliktas antikorpucinis vertinimas¹⁰⁸, tačiau pateiktas pavyzdys rodo, kad minėta priemonė tinkamai neveikia ir turėtų būti tikslinama, siekiant pašalinti nurodytą korupcijos rizikos veiksni, kuriam esant galimas neskaidrių, neobjektyvių sprendimų priėmimas. Pavyzdžiui, tai pavesti Antikorpucijos komisijai, kuri yra nusprendusi komisijos posėdžių organizavimą prieš sprendimų projektų svarstymą savivaldybės tarybos komitetuose¹⁰⁹

Ukmergės rajono savivaldybės administracija 2016 m. gegužės 9 d. sudarė sutartį su UAB „Ukmergės autobusų parkas“ Nr. 149/20-317 dėl keleivių vežimo vietinio (miesto ir priemiesčio) reguliaraus susisiekimo kelių transporto maršrutais ir viešųjų paslaugų teikimo, kurios terminas – 10 metų su galimybe pratęsti sutartį vieną kartą iki penkerių metų laikotarpiui. Taigi, numatytas bendras sutarties terminas su galimu pratęsimu – 15 metų. Prieš sutarties sudarymą nebuvo įvertinta galimybė šias paslaugas įsigyti konkurencingos procedūros būdu. Taip pat pažymėtina, kad sutartis sudaryta vadovaujantis Kelių transporto kodekso nuostatomis (sutarties preambulės 1 dalis). Pažymėtina, kad 10 metų trukmės sutartis sudaryta siekiant ateityje apsunkinti jos nutraukimą anksčiau termino: sutarties 44 punkte numatytas sutarties nutraukimas šalių susitarimu tik dėl nepaprasto aplinkybių

¹⁰⁵ VPT pažymi, kad VPI numato atvejus, kuomet atlikus tam tikrus reikalavimus, vidaus sandoriai yra galimi, tačiau atkreiptinas dėmesys į tai, kad jog toks sandoris neturi prieštarauti Konkurencijos įstatymo 4 straipsnio reikalavimams. Perkančioji organizacija turi pareigą užtikrinti sąžiningos konkurencijos principus, ir juos neabejotinai įvykdyti organizuodama viešąjį pirkimą.

¹⁰⁶ 2022-06-20 Nr. 28-8.

¹⁰⁷ 2020-11-26 sprendimas Nr. 7-265. Prieiga internete: <https://www.ukmerge.lt/uploads/Antikorpucijos%20komisija/7-265%20D%C4%97I%20Ukmerge%C4%97s%20korupc.prevenc%20programos%20patvirtinimo.pdf>

¹⁰⁸ Korupcijos prevencijos įstatymo 8 str.

¹⁰⁹ 2023-06-19 Antikorpucijos komisijos posėdžio protokolas Nr. 32-2, prieiga internete: <https://www.ukmerge.lt/uploads/Antikorpucijos%20komisijos%20protokolai/2023-06-19%20Antikorpucijos%20protokolas%20Nr-%202.pdf>

pasikeitimo (jei sutarties vykdymas susijęs su dideliais sunkumais ar vienai iš šalių gresia didelės, aiškiai neekvivalentiškos išlaidos). Taip galimai siekta apsaugoti UAB „Ukmergės autobusų parkas“ nuo sutarties nutraukimo nesuėjus jo terminui.

Svarbu ir tai, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 2015 m. sausio 15 d. nutarimu Nr. KT3-N1/2015¹¹⁰ išaiškino, kad pagal nustatytą teisinį reguliavimą savivaldybės vežėjų keleivinio kelių transporto viešosioms paslaugoms teikti gali parinkti tiesiogiai sudarydamos viešųjų paslaugų teikimo sutartis įstatyme nustatytais sąlygomis, o ne konkurso būdu, tik tais atvejais, kai reikia imtis veiksmų, kad būtų užtikrintas šių paslaugų teikimas, kurio, atsižvelgdami į savo komercinius interesus, vežėjai neprisiimtų arba kurį prisiimtų ne visa apimtimi, tačiau kuris yra būtinas siekiant patenkinti bendruosius interesus, ir tik jeigu tokiais sprendimais nebus teikiama privilegijų arba diskriminuojami atskiri ūkio subjektai ar jų grupės. Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas pažymėjo (nutarimo 11. 1 punkto 2 pastraipa), kad Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 17¹ straipsnio (2009 m. gruodžio 17 d. redakcija) 2 dalies 2 punkte įtvirtintu teisiniu reguliavimu įstatymų leidėjas sudarė prielaidas užtikrinti stabilų ir nenutrūkstamą bendrus interesus tenkinančių keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų teikimą gyventojams (*inter alia* tais atvejais, kai tai komerciškai nenaudinga); pagal ginčijamą teisinį reguliavimą keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų teikėjas gali būti parinktas tik tokiu atveju, kai to neįmanoma padaryti konkurso būdu lygiomis sąlygomis jame dalyvaujant tiek savivaldybės įsteigtoms įmonėms, tiek privatiems ūkio subjektams. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas 2017 m. lapkričio 21 d. neskundžiama nutartimi administracinėje byloje Nr. eA-2166-624/2017¹¹¹ išaiškino, kad savivaldybei tenka pareiga nurodyti ir pateikti įrodymus, kad vežėjo buvo neįmanoma parinkti konkurso būdu. Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas taip pat pažymėjo, kad neskelbus konkurso ar kitos konkurencingos procedūros, savivaldybė objektyviai negali įvertinti, ar kiti keleivių vežimo paslaugas teikiantys ūkio subjektai galėtų teikti šias paslaugas.

Taigi, pagal Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 17¹ straipsnį, Reglamentą Nr. 1370/2007 bei jų aiškinimo praktiką, tiesiogiai sutartis su vežėju galėjo būti sudaryta tik prieš tai objektyviai įvertinus, ar kiti keleivių vežimo paslaugas teikiantys ūkio subjektai galėtų teikti šias paslaugas. Paprastai toks įvertinimas gali būti atliekamas tik paskelbus konkursą ar kitą konkurencingą vežėjo atrankos procedūrą.

Objektyviai neįvertinus, ar kiti keleivių vežimo paslaugas teikiantys ūkio subjektai galėtų teikti šias paslaugas, egzistuoja korupcijos rizika dėl keleivių vežimo paslaugas teikiančių subjektų parinkimo skaidrumo, viešumo, objektyvumo, nešališkumo.

¹¹⁰ Prieiga per internetą: <https://www.lrkt.lt/lt/teismo-aktai/paieska/135/ta11/content>

¹¹¹ Prieiga per internetą: <http://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.378>

Pažymėtina, kad ir vidaus sandorių sudarymo teisinis reglamentavimas vidaus sandorių sudarymą taip pat numato tik išimtiniais atvejais¹¹². Galiausiai Konstitucinis Teismas 2022 m. gegužės 5 d. nutarimu¹¹³ pripažino, kad savivaldybės gali sudaryti vidaus sandorius dėl tam tikrų viešųjų paslaugų teikimo tik išimtiniais atvejais – tik tada, kai tokių paslaugų teikimas negali būti organizuojamas pasirenkant paslaugų teikėją viešai, pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą. Prieš sudarant vidaus sandorį turi būti įvertinta atitinkamo sprendimo įtaka sąžiningai konkurencijai, užtikrinant, kad tam tikras viešosios paslaugos teikėjas nebūtų privilegijuojamas, o kiti ūkio subjektai – diskriminuojami¹¹⁴.

Tad sutarties sudarymo metu galiojęs teisinis reglamentavimas bei jo taikymo sąlygos (reikalavimai) įpareigojo perkančiąsias organizacijas, siekiančias sudaryti keleivių vežimo sutartis, tik tais atvejais, kai reikia imtis veiksmų, kad būtų užtikrintas šių paslaugų teikimas, kurio, atsižvelgdami į savo komercinius interesus, vežėjai neprisiimtų arba kurį prisiimtų ne visa apimtimi, tačiau kuris yra būtinas siekiant patenkinti bendruosius interesus, ir tik jeigu tokiais sprendimais nebus teikiama privilegijų arba diskriminuojami atskiri ūkio subjektai ar jų grupės, t. y. pagrindžiant, kad vežėjo buvo neįmanoma parinkti konkurso būdu.

Todėl savivaldybei siūlytina nepratęsti šios sutarties pasibaigiant jos terminui 2026 m. gegužės 16 d. iki bus atlikta išsami analizė teisės aktų ir teismų praktikos nustatyta tvarka, siekiant nustatyti, ar keleivių vežimo viešųjų paslaugų įsigijimo konkurencingais būdais galimybes. Taip pat, dėl šios sutarties sudarymo teisėtumo įvertinimo vertinimo kreipėmės į Viešųjų pirkimų tarnybą¹¹⁵.

Šalčininkų rajono savivaldybėje keleivinio kelių transporto viešąsias paslaugas teikia penki privatūs vežėjai ir savivaldybės valdoma UAB „Šalčininkų autobusų parkas“. Savivaldybė informavo, kad siekiant užtikrinti nepertraukiamą keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų teikimą, su vežėjais buvo sudarytos sutartys dėl keleivių vežiojimo kelių transporto reguliaraus susisiekimo maršrutais vadovaujantis Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 17¹ straipsnio 2 dalies 2 punktu bei remiantis 2007 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 1370/2007 5 straipsnio 5 punktu dėl visoje šalyje paskelbtos Valstybės lygio ekstremalios situacijos dėl koronaviruso (COVID-19) plitimo grėsmės¹¹⁶. Tačiau savivaldybė nepateikė dokumentų, pagrindžiančių sutarties su UAB „Šalčininkų autobusų parkas“¹¹⁷ sudarymą¹¹⁸:

¹¹² Prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=d1b776002ada11eabe008ea93139d588>

¹¹³ Prieiga internete: <https://lrkt.lt/lt/apie-teisma/naujienos/1331/konstitucinis-teismas-savivaldybes-gali-sudaryti-vidaussandorius-del-viesuju-paslaugu-teikimo-tik-isimtinu-atveju-istatyme-nustatytomis-salygomis:433>

¹¹⁴ Prieiga internete: <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/vidaussandoris-gali-buti-sudaromas-tik-isimtiniais-atvejais-ir-ivertinus-tokio-sprendimo-itaka-saziningai-konkurencijai>

¹¹⁵ 2023-07-24 raštas Nr. 4-01-6174.

¹¹⁶ 2023-05-17 raštas Nr. S-(5.17 Mr)-1390.

¹¹⁷ 2020-09-03 Nr. M-20-8.

¹¹⁸ Pažymėtina, kad sutartis galioja iki konkurso būdu bus parinktas vežėjas (operatorius) aptarnauti šiuos vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo maršrutus.

- Kad tokių paslaugų teikimas negali būti organizuojamas pasirenkant paslaugų teikėją viešai, pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymą.

- Kad buvo būtina tiesiogiai sudaryti viešųjų paslaugų teikimo sutartis su vežėjais (įskaitant su vežėju UAB „Šalčininkų autobusų parkas“), atitinkančiais Reglamento (EB) Nr. 1370/2007 5 straipsnyje nurodytus reikalavimus, kad būtų užtikrintas šių paslaugų teikimas, kurio, atsižvelgdami į savo komercinius interesus, vežėjai neprisiimtų arba kurį prisiimtų ne visa apimtimi, tačiau kuris yra būtinas siekiant patenkinti bendruosius interesus, ir tik jeigu tokiais sprendimais nebus teikiama privilegijų arba diskriminuojami atskiri ūkio subjektai ar jų grupės¹¹⁹.

Atsižvelgiant į tai, Šalčininkų rajono savivaldybei siūlytina kuo skubiau įvykdyti konkursą (-us) vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo paslaugoms. Taip pat, dėl galiojančių vietinio (priemiestinio) reguliaraus susisiekimo paslaugų sutarčių sudarymo teisėtumo vertinimo kreipėmės į Viešųjų pirkimų tarnybą¹²⁰.

Dėl Širvintų rajono savivaldybės koncesijos sutarties

Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo¹²¹ tikslas – užtikrinti efektyvų ir skaidrų koncesijų suteikimą, siekiant tenkinti visuomenės interesus ir poreikius. Efektyvus ir skaidrus visuomenės interesų ir poreikių tenkinimas neabejotinai yra susijęs ir su racionalių lėšų naudojimu, ir priešingai, nebus įmanoma užtikrinti efektyvaus ir skaidraus visuomenės interesų ir poreikių tenkinimo, jei tam skirtos lėšos nebus naudojamos racionaliai. Viešajame sektoriuje racionalių lėšų naudojimas užtikrinamas įgyvendinant Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo reikalavimus ir vykdant viešuosius pirkimus ar įgyvendinant Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo reikalavimus. Tačiau Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas nenumato koncesininko pareigos vadovautis minėtų įstatymų reikalavimais vykdant pirkimus ar kitų reikalavimų siekiant racionaliai naudoti lėšas vykdant koncesijos sutartį.

Širvintų rajono savivaldybė ir UAB „Autovelda“ 2006 m. gruodžio 15 d. sudarė koncesijos sutartį Nr. 1 dėl UAB „Širvintų autobusų parkas“ valdymo. Sutartis pasibaigė nuo 2022 m. sausio 2 d.

Viešųjų pirkimų tarnyba 2019 m. atliko keleivių vežimo paslaugas teikiančių bendrovių patikrinimą¹²². Tarnyba nustatė, kad UAB „Širvintų autobusų parkas“ pagal pateiktus dokumentus ir tarnybos administruojamose duomenų bazėse esančią informaciją, vykdydama pirkimus,

¹¹⁹ Lietuvos Respublikos kelių transporto kodekso 17¹ str.

¹²⁰ 2023-07-24 raštas Nr. 4-01-6174.

¹²¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.31376/UNjKSAEBjQ>

¹²² Prieiga internete:

https://vpt.lrv.lt/uploads/vpt/documents/files/LT_versija/6%20autobus%C5%B3%20park%C5%B3%20ataskaita_mb_vg_sv.docx

nesivadovauja nei Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymu, nei Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymu. Viešųjų pirkimų tarnyba konstatavo, kad nors UAB „Širvintų autobusų parkas“ netenkino Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 25 dalyje nustatytų sąlygų, kurioms esant UAB „Širvintų autobusų parkas“ būtų laikytinas perkančiąja organizacija, *būtent savivaldybės veiksmai lėmė, kad sudariusi koncesijos sutartį minėtomis sąlygomis* (perleidusi visas UAB „Širvintų autobusų parkas“ akcijas koncesininkui, neįgyvendinant kontrolės Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo 2 straipsnio 25 dalies 2 punkto prasme, bei neteikiant finansavimo) *Širvintų rajono savivaldybė sudarė sąlygas, kurios lėmė, kad UAB „Širvintų autobusų parkas“ tapo ne perkančiąja organizacija*, nors faktiškai vykdo savivaldybei priskirtas funkcijas.

Tarnyba pažymi, kad pasibaigus Koncesijos sutarčiai, savivaldybei perėmus Sutartyje nurodyto koncesijos objekto valdymą ir kontrolę, UAB „Širvintų autobusų parkas“ taps perkančiuoju subjektu ir savo veikloje privalės vadovautis Pirkimų įstatymu.

Todėl įmonių valdymo koncesijų atveju valstybės ar savivaldybių valdomos įmonės netenka perkančiosios organizacijos ar perkančiojo subjekto statuso, nors faktiškai vykdo viešąsias funkcijas.

Tačiau Ekonomikos ir inovacijų ministerija, įvertinusi korupcijos rizikos analizės išvados projekte pateiktą siūlymą svarstyti dėl Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo pakeitimo nustatant, kad valstybės ar savivaldybių valdomų įmonių valdymo koncesijos atvejais šios įmonės išlieka perkančiosiomis organizacijomis ar perkančiaisiais subjektais, pažymėjo, kad Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo nuostatomis įgyvendinamos 2014 m. vasario 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/23/ES dėl koncesijų sutarčių suteikimo (toliau – Direktyva) nuostatos. Įstatyme, kaip ir Direktyvoje, nustatyti reikalavimai koncesijos sutarties sudarymui. Atkreipė dėmesį, kad koncesijos sutartimi ekonominės veiklos vykdytojui, kuriuo gali būti fizinis asmuo, juridinis asmuo, kita organizacija ar tokių asmenų grupė, įskaitant laikinus juridinių asmenų susivienijimus, kurie rinkoje siūlo vykdyti darbus ir (ar) sukurti darbą, tiekti prekes ar teikti paslaugas, yra suteikiamas leidimas vykdyti ekonominę veiklą, apimančią paslaugų teikimą ir (ar) darbų vykdymą, ir (ar) viešųjų paslaugų teikimą, kai koncesininkas prisiima visą ar didžiąją dalį su tokia veikla susijusios rizikos bei atitinkamas teises ir pareigas, o jo atlygį už tokią veiklą sudaro tik teisės užsiimti atitinkama veikla suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos arba tokios teisės suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos kartu su atlygiu, mokamu koncesininkui suteikiančiosios institucijos, atsižvelgiant į jos prisiimtą riziką. Taigi koncesininkas yra ūkio subjektas, kuris neatitinka perkančiosios organizacijos ir perkančiojo subjekto sąvokų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme ir Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatyme, įgyvendinančiuose Europos Sąjungos direktyvų 2014/24/ES ir 2014/25/ES nuostatas. Įstatymuose, kaip ir minėtose direktyvose, įtvirtintas baigtinis kriterijų, kuomet ūkio

subjektas tampa perkančiąja organizacija ar perkančiuoju subjektu sąrašas ir jis negalėtų būti plečiamas taip, kaip buvo siūloma išvados projekte.

Širvintų rajono savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos 2022 m. gegužės 3 d. tikrinimo ataskaita¹²³ atskleidė, kad koncesijos sutarties galiojimo laikotarpiu nebuvo tinkamai atliekamas finansinių ataskaitų auditas, nebuvo tinkamai teikiamo keleivių vežimo paslaugos, koncesininkas piktnaudžiavo savo veikloje naudodamas UAB „Širvintų autobusų parkas“ turtą neatlygintinai, mokėjo atlyginimus nedirbantiems darbuotojams, įmonę grąžino blogesnės finansinės būklės (su skolomis). Ataskaitoje konstatuojama, kad savivaldybė koncesijos sutarties vykdymo kontrolę vykdė nepakankamai. Nors Širvintų rajono savivaldybė nuo 2014 metų bylinėjasi su koncesininku dėl netinkamų įsipareigojimų vykdymo, tačiau Vilniaus apygardos teismas¹²⁴ taip pat buvo atkreipęs dėmesį į tai, kad byloje nėra duomenų, jog Širvintų rajono savivaldybė teikė UAB „Autovelda“ pretenzijas dėl netinkamo sutarties vykdymo, nenurodė vykdymo trūkumų, nenustatinėjo termino trūkumams pašalinti. Taip pat pažymėjo, kad Širvintų rajono savivaldybė nepateikė įrodymų, jog buvo laikomasi koncesijos sutarties 25 straipsnyje nustatytos ikiteisminio ginčo dėl sutarties aiškinimo sprendimo tvarkos.

Darytina išvada, kad Širvintų rajono savivaldybės kontrolės ir audito tarnybos 2022 m. gegužės 3 d. tikrinimo ataskaitoje nustatyti pažeidimai kilo dėl netinkamų sutarties sąlygų bei nepakankamos jos vykdymo kontrolės¹²⁵.

Dėl viešųjų pirkimų iš valdomų įmonių

Pagal pateiktą informaciją, 2021 – 2022 m. Ukmergės rajono savivaldybės administracija sudarė 15 sutarčių su UAB „Ukmergės vandenys“ dėl inžinerinių tinklų projektavimo ir statybos¹²⁶.

Savivaldybei įsigyjant inžinerinių tinklų projektavimo ir statybos paslaugas sudaromos palankesnės sąlygos savivaldybės valdomai UAB „Ukmergės vandenys“ laimėti neskelbiamus pirkimus, nes, pirkimus inicijuoja, organizuoja ir sudarytų sutarčių kontrolę atlieka tie patys asmenys¹²⁷, valdomos įmonės UAB „Ukmergės vandenys“ pasiūlytos kainos yra lygios ar nežymiai

¹²³ Prieiga internete: <https://www.sirvintos.lt/data/public/uploads/2022/05/tikrinimo-ataskaita-koncesijos-sutarties-tarp-sirvintu-rajono-savivaldybes-ir-uab-autovelda-vykdyimo-vertinimas.pdf>

¹²⁴ 2019-10-16 sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-3184-934/2019.

¹²⁵ Atitinkamų pasiūlymų neteikiame, nes pirkimo sutarčių sudarymo ir jų vykdymo kontrolės reikalavimai yra nustatyti galiojančiose Širvintų rajono savivaldybės administracijos (toliau – Administracija) viešųjų pirkimų organizavimo ir vidaus kontrolės vykdymo bei viešojo pirkimo–pardavimo sutarčių rengimo, derinimo, pasirašymo ir vykdymo taisyklėse (2020-12-02 įsakymo Nr. 9-1137 redakcija).

¹²⁶ Atlikti 3 skelbiami ir 3 neskelbiami pirkimai.

¹²⁷ Valstybės kontrolės valstybinio audito ataskaitoje „Viešųjų pirkimų vidaus kontrolės sistemos atitiktis jai keliamiems reikalavimams“ (2023 m. gegužės 29 d. Nr. ATA-1) taip pat pabrėžiama viešųjų pirkimų funkcijų neatskyrimo problematika, kai pirkimų vykdymas neatskirtas nuo inicijavimo ir nuo sutarties vykdymo priežiūros, dėl to pirkimai gali būti vykdomi nesilaikant jiems nustatytų reikalavimų, nes tokiu atveju neužtikrinami pakankami vidaus kontrolės mechanizmai.

mažesnės nei nustatytos pirkimo vertės, kas reiškia, kad jos yra galimai žinomos siekiant laimėti pirkimus¹²⁸, pavyzdžiui:

- Paviršinių nuotekų tinklų avarinių remonto darbų Alyvų g., Ukmergėje poreikį nustatė komisija, kurios pirmininku buvo paskirtas Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas bei 2 UAB „Ukmergės vandenys“ darbuotojai¹²⁹, pirkimą inicijavo¹³⁰, organizavimo¹³¹ ir atsakingas asmuo už sutarties¹³² vykdymą ir kontrolę taip pat buvo Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas. Apklaustas vienintelis tiekėjas UAB „Ukmergės vandenys“, kurio pasiūlyta kaina atitiko pirkimo paraiškoje nurodytą pirkimo vertę – 3833,04 Eur su PVM.

- Inžinerinių tinklų paskirties statinių paviršinių nuotekų tinklų prie daugiabučių gyvenamųjų namų V. Bergo g. 3 ir V. Bergo g. 5, Rečionių k., Ukmergės r. rangos darbų su projektavimu, pirkimą inicijavo¹³³, organizavimo¹³⁴ ir atsakingas asmuo už sutarties¹³⁵ vykdymą ir kontrolę buvo Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas. Pirkimą laimėjo vienintelis pasiūlymą pateikęs tiekėjas UAB „Ukmergės vandenys“.

- Inžinerinių tinklų paskirties statinių paviršinių nuotekų tinklų prie daugiabučių gyvenamųjų namų Deltuvos g. 6 ir Kauno g. 27, Ukmergės mieste rangos darbų su projektavimu, pirkimą inicijavo¹³⁶, organizavimo¹³⁷ ir atsakingas asmuo už sutarties¹³⁸ vykdymą ir kontrolę buvo Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas. Pirkimą laimėjo vienintelis pasiūlymą pateikęs tiekėjas UAB „Ukmergės vandenys“.

- Inžinerinių tinklų paskirties statinių (paviršinių nuotekų tinklų) Klaipėdos g. 17, Ukmergės mieste supaprastinto statybos projekto įgyvendinimo pirkimą inicijavo¹³⁹, organizavimo¹⁴⁰ ir atsakingas asmuo už sutarties¹⁴¹ vykdymą ir kontrolę buvo Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas. Apklausti 3 tiekėjai, pasiūlymus pateikė 2. Pirkimo paraiškoje nustatyta pirkimo vertė 12 000 Eur su PVM. UAB „Geovizija“ pasiūlymas beveik 1 500 Eur viršijo nustatytą pirkimo vertę, o pirkimo laimėtojo UAB „Ukmergės vandenys“ pasiūlymo kaina buvo 1,42 Eur mažesnė nei nustatyta pirkimo vertė.

¹²⁸ Nepaisant o, kad Ukmergės rajono savivaldybės administracijoje pirkimo paraiškos, apklausos pažymos yra derinamos ir vizuojamos kitų asmenų, viešųjų pirkimų funkcijų atskyrimas išlieka aktualus siekiant pašalinti rizikas dėl palankesnių sąlygų sudarymo valdomoms įmonėms laimėti organizuojamus pirkimus.

¹²⁹ 2022-06-22 defektinis aktas Nr. 1.

¹³⁰ Paraiška užduotis: PU-542/2022.

¹³¹ Protokolas: PRO-481/2022.

¹³² 2022-07-01 Nr. 61-155.

¹³³ PU-467/2021.

¹³⁴ Protokolas: PRO-446/2021.

¹³⁵ 2021-07-01 Nr. 61-154.

¹³⁶ Paraiška užduotis: PU-744/2021.

¹³⁷ Protokolas: PRO-683/2021.

¹³⁸ 2021-09-21 Nr. 61-232.

¹³⁹ PU-298/2022.

¹⁴⁰ Protokolas: PRO-296/2022.

¹⁴¹ 2022-05-11 Nr. 61-88.

- Inžinerinių tinklų paskirties statinių (buitinių nuotekų tinklų) Mechanizatorių g., Taujėnų mstl., Ukmergės r. rekonstravimo darbų su projektavimu pirkimą inicijavo¹⁴², organizavimo¹⁴³ ir atsakingas asmuo už sutarties¹⁴⁴ vykdymą ir kontrolę taip pat buvo Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas. Apklausti 3 tiekėjai, pasiūlymus pateikė 2. Pirkimo paraiškoje nustatyta pirkimo vertė 4115,61 Eur su PVM. UAB „Geovizija“ pasiūlymas daugiau nei 6000 Eur viršijo nustatytą pirkimo vertę, o pirkimo laimėtojo UAB „Ukmergės vandenys“ pasiūlymo kaina buvo 0,90 Eur mažesnė nei nustatyta pirkimo vertė.

- Paviršinių nuotekų tinklų avarinių remonto darbų Pabaisko mstl., Ukmergės r. pirkimą inicijavo¹⁴⁵, organizavimo¹⁴⁶ ir atsakingas asmuo už sutarties¹⁴⁷ vykdymą ir kontrolę buvo Urbanistikos ir infrastruktūros skyriaus vyriausiasis specialistas. Apklausti 2 tiekėjai, pasiūlymus pateikė 1. Pirkimo paraiškoje nustatyta pirkimo vertė 11495 Eur su PVM. Vienintelio pasiūlymą pateikęs pirkimo laimėtojo UAB „Ukmergės vandenys“ pasiūlymo kaina buvo 2,21 Eur mažesnė nei nustatyta pirkimo vertė.

Viešųjų pirkimų funkcijų neatskyrimo problematika, sudarant palankesnes sąlygas pirkimus laimėti valdomoms įmonėms, taip pat aktuali ir Šalčininkų rajono savivaldybei, pavyzdžiui:

- Dainavos vaikų darželio šildymo sistemos remonto darbų¹⁴⁸ (pirkimo vertė su PVM 7260 Eur), neskelbiamą pirkimą inicijavo ir organizavo Komunalinio ūkio skyriaus vyresnysis specialistas, pirkimo metu apklaustas vienintelis tiekėjas UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“.

- Skelbiamą melioracijos griovių ir jų statinių priežiūros darbų pirkimą¹⁴⁹ inicijavo ir organizavo Žemės ūkio skyriaus vyriausiasis specialistas, kuris taip pat atlieka melioracijos darbų ir statinių techninę ir projekto vykdymo priežiūrą, objektų priėmimą¹⁵⁰.

- Centrinio vandentiekio atnaujinimo darbų Darželio g. Jančiūnų k. neskelbiamą pirkimą¹⁵¹ inicijavo ir organizavo Komunalinio ūkio skyriaus vyriausiasis specialistas (pirkimo vertė 12055,23 Eur su PVM). Apklaustas vienintelis dalyvis UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“. Šis asmuo taip pat kontroliuoja projektavimo bei statybos darbų kokybę, t. y. atlieka sutarčių vykdymo priežiūrą¹⁵².

¹⁴² Paraiška užduotis: PU-290/2022.

¹⁴³ Protokolas: PRO-290/2022.

¹⁴⁴ 2022-05-05 Nr. 61-85.

¹⁴⁵ Paraiška užduotis: PU-730/2022.

¹⁴⁶ Protokolas: PRO-655/2022

¹⁴⁷ 2022-08-26 Nr. 61-236.

¹⁴⁸ Pirkimo Nr. 6233.

¹⁴⁹ Pirkimo Nr. 4906-1.

¹⁵⁰ Prieiga internete: <https://www.salcininkai.lt/data/public/uploads/2021/06/natalja-tracevic.pdf>

¹⁵¹ Pirkimo Nr. 7485.

¹⁵² Prieiga internete: <https://www.salcininkai.lt/data/public/uploads/2021/11/jereminovic.pdf>

- Eišiškių miestelio Statybininkų g. apšvietimo įrengimo neskelbiamą pirkimą¹⁵³ inicijavo ir organizavo Komunalinio ūkio skyriaus vyriausiasis specialistas. Pirkimo vertė 6048,79 Eur su PVM. Apklaustas vienintelis dalyvis UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“, pateikęs beveik 19 Eur mažesnę pasiūlymą nei nustatyta pirkimo vertė.

- Medžių kirtimo paslaugų neskelbiamą pirkimą¹⁵⁴ inicijavo ir organizavo Komunalinio ūkio skyriaus vyresnysis specialistas. Pirkimo vertė 6048,79 Eur su PVM. Apklaustas vienintelis dalyvis UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“, pateikęs tik beveik 4 Eur mažesnę pasiūlymą nei nustatyta pirkimo vertė.

- Įsigyjant dezinfekavimo paslaugas¹⁵⁵ (pirkimo vertė 12098,79 Eur su PVM) neskelbiamame pirkime paklaustos tik savivaldybės įmonės UAB „Tvarkyba“ ir UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“, kurios laimėjo po vieną pirkimo dalį.

PASIŪLYMAI. Siekiant konkurencingų viešųjų pirkimų vykdymo:

- Ukmergės rajono savivaldybei sekančio laikotarpio korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plane numatyti priemonę, kad į savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę būtų įtraukti tik tie norminių teisės aktų projektai, kuriems pagal įstatymo reikalavimus atliktas antikorupcinis vertinimas, priemonėje įtvirtinant konkrečius jos įgyvendinimo kontrolės mechanizmus.

- Ukmergės rajono savivaldybei nepratęsti keleivių vežimo viešųjų paslaugų sutarties pasibaigiant jos terminui 2026 m. gegužės 16 d., atlikti išsamią analizę teisės aktų ir teismų praktikos nustatyta tvarka, siekiant nustatyti, ar keleivių vežimo viešųjų paslaugų įsigijimo konkurencingais būdais galimybės.

- Ukmergės ir Šalčininkų rajonų savivaldybėms, sudarant sekančių metų viešųjų pirkimų planus, pagal galimybes jungti analogiškus pirkimus į stambesnius skelbiamus (esant poreikiui juos skaidyti į dalis), numatyti priemones neskelbiamų pirkimų konkurencingumo didinimui.

- Ukmergės ir Šalčininkų rajonų savivaldybėms atskirti viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujančių asmenų funkcijas.

- Ekonomikos ir inovacijų ministerijai svarstyti dėl priemonių pirkimų vykdymo skaidrumui didinti valstybės ar savivaldybių valdomų įmonių valdymo koncesijos atvejais.

¹⁵³ Pirkimo Nr. 6137.

¹⁵⁴ Pirkimo Nr. 6049.

¹⁵⁵ Pirkimo Nr. 4719.

3.6. Savivaldybės nevykdo valdomų įmonių atliekamų pirkimų priežiūros ir kontrolės (kita antikorupcinė pastaba).

Savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonėse tvarkos aprašo¹⁵⁶ 2 punkte numatyta, kad įgyvendinant savivaldybės turtines ir neturtines teises savivaldybės valdomose įmonėse, turi būti laikomasi Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo 9 straipsnyje išdėstytų turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo principų ir Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 4 straipsnyje išdėstytų vietos savivaldos principų.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 20 straipsnio 2 dalies 11 punkte nustatyta, kad savivaldybės meras kontroliuoja ir prižiūri savivaldybės viešojo administravimo institucijų, įstaigų ir *įmonių vadovų veiklą, kaip jie įgyvendina įstatymus, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimus.*

Vadovaujantis Savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonėse tvarkos aprašo 9.1 punktu, savivaldybės administracijos direktorius ne rečiau kaip kas 4 metus pateikia savivaldybės valdomai įmonei lūkesčių raštą, kurio tikslas – nustatyti savivaldybės lūkesčius, tikslus ir jų matavimo rodiklius, susijusius su konkrečia savivaldybės valdoma įmone ir prisidedančius prie savivaldybės strateginiuose planavimo dokumentuose numatytų tikslų pasiekimo.

Įgyvendinant minėtų teisės aktų nuostatas, Ukmergės, Širvintų ir Šalčininkų rajonų savivaldybės valdomoms įmonėms pateiktuose lūkesčių raštuose be kita ko išreiškė ir skaidrumo lūkesčius, kad viešieji pirkimai bus atliekami vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymo kitų teisės aktų nuostatomis ir reikalavimais, tačiau nepakankamai kontroliavo šių lūkesčių įgyvendinimą.

Viešųjų pirkimų skaidrumas pirmiausia suprantamas kaip pareiga tinkamai informuoti tiekėjus apie viešąjį pirkimą. Taip pat, skaidrumo principas reiškia ir garantijas, kad perkančiųjų organizacijų (subjektų) sprendimai bus priimti (atitinkami veiksmai atlikti) išimtinai pagal nustatytas taisykles. Todėl šios analizės metu vertinome bendras viešųjų pirkimų skaidrumo tendencijas Ukmergės, Širvintų ir Šalčininkų savivaldybių valdomose įmonėse: ar nėra nepagrįstų sąlygų bei aplinkybių pirkimus vykdyti apie juos neskelbiant, ar viešinama informacijos apie sudarytas sutartis, ar nustatytos pirkimų taisyklės.

¹⁵⁶ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.299792/asr>

Dėl neperkančiųjų organizacijų

UAB „Ukmergės butų ūkis“ nėra nei perkančioji organizacija, nei perkantysis subjektas¹⁵⁷. Tačiau, Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymo nustatyti valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo principai, kurių privalu siekti įgyvendinant turtines ir neturtines teises savivaldybės valdomose įmonėse, reiškia ir tai, kad valdomų įmonių lėšos būtų tausojamos, nešvaistomos, racionaliai naudojamos. Nevykdant jokių pirkimų procedūrų yra rizika dėl galimų korupcinių susitarimų, tiekėjų protegavimo, neracionalaus lėšų naudojimo ir pan. Tyrimo „Lietuvos korupcijos žemėlapis 2022 / 2023“¹⁵⁸ duomenimis viešuosiuose pirkimuose dažniausiai egzistuojančios korupcijos rizikos – techninių specifikacijų ribojimas, kad reikalavimus galėtų atitikti tik konkrečios įmonės; išankstiniai konkurenciją ribojantys tiekėjų susitarimai; sutartys sudaromos su tais pačiais pirkimų dalyviais (dėl to tiekėjai nedalyvauja konkursuose žinodami, kad laimėtojas yra žinomas iš anksto); taip pat sėkmę pirkimuose garantuoja asmeniniai, politiniai ryšiai¹⁵⁹. Nevykdant jokių pirkimo procedūrų paprastai perkama iš vieno tiekėjo, o tokie pirkimai korupcijos požiūriu yra vieni rizikingiausių. Taip pat pažymėtini ir žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimai, kurios perkančiosios vykdo vadovaudamosi Žemės, esamų pastatų ar kitų nekilnojamųjų daiktų įsigijimo arba nuomos ar teisių į šiuos daiktus įsigijimo tvarkos aprašu, perkantieji subjektai – savo nustatyta tvarka.

Pavyzdžiui, UAB „Ukmergės butų ūkis“ pagal pateiktą informaciją, 2021 m. įsigijo 6 žemės sklypus, 2 pastatus ir kiemo statinius už 76 000 Eur, taip pat naują ratinį traktorių su priedais už 35 695 Eur, frontalinę vejapjovę už 39 637 Eur, neatlikusi jokių pirkimo procedūrų¹⁶⁰.

Atsižvelgiant į tai, Ukmergės rajono savivaldybei siūlytina pavesti UAB „Ukmergės butų ūkis“ parengti ir pasitvirtinti pirkimų tvarką (taisykles).

Dėl neskelbiamų mažos vertės pirkimų

Vadovaujantis Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymo 12 straipsnio 3 dalimi mažos vertės pirkimu laikomas supaprastintas pirkimas, kai prekių ar paslaugų pirkimo numatoma vertė yra mažesnė kaip 58 000 Eur (penkiasdešimt aštuoni tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), o

¹⁵⁷ UAB „Ukmergės butų ūkis“ 2023-04-13 raštas Nr. SD23-280.

¹⁵⁸ Prieiga internete: <https://www.stt.lt/analitine-antikorpucine-zvalgyba/lietuvos-korupcijos-zemelapis/7437>

¹⁵⁹ 27% apklaustų įmonių vadovų nurodė, kad jie per 12 mėnesių dalyvavo bent viename viešojo pirkimo konkurse. 24% dalyvavusių konkursuose nurodė, kad vyksta išankstiniai potencialių tiekėjų susitarimai, 23% dalyvavusių konkursuose nurodė, kad konkursų specifikacijos tikslingai apribojamos, kad laimėtų konkreči įmonė, 23% – sutartys sudaromos su tais pačiais pirkimų dalyviais. 67% valstybės tarnautojų nurodė, kad yra paplitę ir labai paplitę išankstiniai potencialių tiekėjų susitarimai, 64% – kad labai paplitę ir paplitę, kai viešųjų pirkimų sutartys reguliariai sudaromos su tais pačiais pirkimų dalyviais.

¹⁶⁰ Neįskaitant pirkimų, kurių vertė neviršija 10 000 Eur.

darbų pirkimo numatoma vertė yra mažesnė kaip 145 000 Eur (šimtas keturiasdešimt penki tūkstančiai eurų) (be pridėtinės vertės mokesčio), ir šio įstatymo 13 straipsnio 9 dalyje nurodytas pirkimas. Pagal šio įstatymo 37 straipsnio 3 dalį, mažos vertės pirkimai atliekami pagal perkančiojo subjekto, vadovaujantis šiuo įstatymu, patvirtintas taisykles.

Pagal perkančiosioms organizacijoms privalomą Mažos vertės pirkimų aprašą¹⁶¹, bendroji taisyklė, kad neskelbiami pirkimai gali būti atliekami, jei numatoma pirkimo sutarties vertė neviršija 15 000 Eur (penkiolikos tūkstančių eurų) (be PVM). Perkantieji subjektai neskelbiamų pirkimų vertes turi nusistatyti patys.

Įvertinus Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybių valdomų įmonių – perkančiųjų subjektų pasitvirtintas mažos vertės pirkimų vertes, kaip pirkimai atliekami apie juos neskelbiant, matyti, kad patvirtintos vertės atskirais atvejais yra neproporcingai didelės, tuo sudarant sąlygas iš esmės visus mažos vertės pirkimus vykdyti labiausiai neskaidriais neskelbiamais būdais, pavyzdžiui:

- UAB „Ukmergės vandenys“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶² numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 58 000 prekėms ir paslaugoms ir 145 000 darbams.

- UAB „Ukmergės autobusų parkas“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶³ numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 50 000 prekėms ir paslaugoms ir 100 000 darbams.

UAB „Ukmergės vandenys“ ir UAB „Ukmergės autobusų parkas“ mažos vertės pirkimų taisyklių nuostatos dėl neskelbiamų pirkimų vykdymo sudaro prielaidas beveik visus mažos vertės pirkimus vykdyti apie juos neskelbiant. Tuo neužtikrinami viešumo bei skaidrumo principai. Pavyzdžiui, dėl paminėtų priežasčių UAB „Ukmergės vandenys“ 2021 – 2022 m. visus mažos vertės pirkimus vykdė apie juos neskelbiant, UAB „Ukmergės autobusų parkas“ neskelbiamos apklausos būdu įsigijo autotransporto priemonių atsargines dalis (preliminarių sutarčių vertė 39 786,82 Eur), 19 952,90 Eur vertės atliekų surinkimo monitoringo informacinę sistemą.

Pavyzdžiui, galiojančiose UAB „Ukmergės šiluma“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶⁴ numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 15 000 prekėms, paslaugoms ir darbams.

Ukmergės rajono savivaldybei siūlytina koordinuoti ir pavesti UAB „Ukmergės vandenys“ ir UAB „Ukmergės autobusų parkas“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai.

¹⁶¹ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/a5a0b8525d0611e7a53b83ca0142260e/asr>

¹⁶² 2017-07-14 įsakymas Nr. V-040 (2017-11-13 įsakymo Nr. V-069 redakcija), 2023-01-16 įsakymas Nr. V-011.

¹⁶³ 2017-11-20 įsakymas Nr. 76.

¹⁶⁴ 2023-01-09 įsakymas Nr. VP-2.

- UAB „Širvintų autobusų parkas“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶⁵ nenustatyta mažos vertės pirkimų vertė, kada apie jų atlikimą turi būti skelbiama, tai sudaro prielaidas visus mažos vertės pirkimus vykdyti apie juos neskelbiant.

Taip pat pastebėjome, kad UAB „Širvintų autobusų parkas“ nėra paskelbęs nei mažos vertės pirkimų taisyklių nustatyta tvarka Centrinėje viešųjų pirkimo informacinėje sistemoje, tik vieną sutartį, todėl yra rizika, kad pirkimai vykdomi nesilaikant nustatytų reikalavimų. Taip pat, įvertinus 2 naudotų autobusų pirkimo procedūras, matyti, kad šie pirkimai neskelbiamos apklausos būdu organizuoti galimai neskaidriai: 2002 m. spalio 10 d. Nr. 1, 2022 m. lapkričio 21 d. Mažos vertės viešojo pirkimo apklausos pažymose nurodoma, kad apklausta po 3 tiekėjus, tačiau realiai apklausta viena įmonė UAB „Agrista“, kuri ir laimėjo abu pirkimus, kurių vertė 22 500 Eur, o kitų tiekėjų pasiūlymai nurodyti pagal skelbimų portalo autoplius.lt duomenis, net neatsižvelgiant į paties perkančiojo subjekto nurodytas sąlygas (pavyzdžiui, perkant naują keleivinį mikroautobusą, ne senesnę kaip 2007 m., kurio kaina ne didesnė kaip 10 000 Eur be PVM, vienu atveju nurodyta 2004 m. gamybos transporto priemonė, kitu atveju – transporto priemonė, kurios kaina 17 000 Eur; perkant naują keleivinį mikroautobusą, ne senesnę kaip 2008 m., kurio kaina ne didesnė kaip 13 000 Eur be PVM, vienu atveju nurodyta 1993 m. gamybos transporto priemonė, kitu atveju – transporto priemonė, kurios kaina beveik 28 000 Eur). Todėl darytina išvada, kad šių pirkimų metu nebuvo realiai apklausti 3 tiekėjai, išskirtinės sąlygos laimėti pirkimus buvo sudarytos UAB „Agrista“.

- UAB „Širvintų šiluma“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶⁶ numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 40 000 prekėms, paslaugoms ir darbams. Taisyklės nustatyta tvarka nepaskelbtos Centrinėje viešųjų pirkimo informacinėje sistemoje.

Dėl to neskelbiant apie pirkimus 2021 – 2022 m. įsigyti, pavyzdžiui, 28 953,96 Eur vertės statybos darbai (sutarties Nr. ŠT-50), 16 302,41 Eur vertės smulkinta mediena (sutarties Nr. ŠT-48), 19 000 Eur vertės transporto nuomos paslaugos (sutarties Nr. ŠT-5), 20 000 Eur vertės pašto siuntų paslaugos (sutarties Nr. ŠT-414), 25 500 Eur vertės krovininis automobilis (sutarties Nr. ŠT-41/1), 38 533,07 Eur remonto darbai (sutarties Nr. ŠT-76), 27 494,00 Eur vertės automobiliai (sutarties Nr. ŠT-1).

- UAB „Širvintų vandenys“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶⁷ numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 30 000 prekėms ir paslaugoms ir 90 000 darbams.

Dėl to, pavyzdžiui, UAB „Širvintų vandenys“ 2021 m. neskelbiamų pirkimų būdu įsigijo 36 179,00 Eur vertės naudotą asenizacinį automobilį.

¹⁶⁵ 2022-10-03 įsakymas Nr. 58.

¹⁶⁶ 2020-01-02 įsakymas Nr. VE-4.

¹⁶⁷ 2020-01-24 įsakymas Nr. 1.

Širvintų rajono savivaldybei siūlytina koordinuoti ir pavesti UAB „Širvintų autobusų parkas“ nustatyti mažos vertės pirkimų vertes, kai jie gali būti atliekami apie juos neskelbiant, UAB „Širvintų šiluma“, UAB „Širvintų vandenys“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai. Užtikrinti, kad nustatyta tvarka būtų viešinamos mažos vertės pirkimų taisyklės bei sudarytos sutartys.

- UAB „Šalčininkų autobusų parkas“ mažos vertės pirkimų taisyklėse¹⁶⁸ numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 58 000 prekėms ir paslaugoms ir 145 000 darbams. Taip pat pažymėtina, kad Centriniam viešųjų pirkimų portale paskelbta tik viena sutartis ir informacija apie jos nutraukimą, nors pagal raštu¹⁶⁹ pateiktą informaciją 2021 – 2022 m. sudaryta 18 sutarčių, kurių vertė viršija 10 000 Eur.

- UAB „Tvarkyba“¹⁷⁰ ir UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“¹⁷¹ mažos vertės pirkimų taisyklėse numatyta neskelbiamų pirkimų vertė eurais be PVM 30 000 prekėms ir paslaugoms ir 90 000 darbams, UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“¹⁷² – 25 000 Eur prekėms, paslaugoms ir darbams. Pavyzdžiui, UAB „Tvarkyba“ pagal pateiktą informaciją¹⁷³ 2021 – 2022 m. sudarė 5 sutartis, kurių vertė viršija 10 000 Eur, tačiau pavyzdžiui, neskelbiant apie pirkimą įsigytas 22 900 Eur vertės lengvasis automobilis, 14 036,00 Eur vertės priekaba, 35 574,00 Eur vertės automobilinis keltuvas.

Pažymėtina, kad UAB „Tvarkyba“, UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ ir „UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ Centrinėje viešųjų pirkimo informacinėje sistemoje nėra paskelbę mažos vertės pirkimų taisyklių, UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ neviešina sudarytų sutarčių.

Šalčininkų rajono savivaldybei siūlytina koordinuoti ir pavesti UAB „Šalčininkų autobusų parkas“, UAB „Tvarkyba“, UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ ir „UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai. Užtikrinti, kad nustatyta tvarka būtų viešinamos mažos vertės pirkimų taisyklės bei sudarytos sutartys. Šalčininkų rajono savivaldybė nurodė¹⁷⁴, kad šiuo metu patvirtintos neskelbiamų pirkimų vertės neprieštarauja Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų įstatymo nuostatoms, tačiau informavo, kad savivaldybės valdomos bendrovės atsižvelgs į šią pastabą. Pažymime, kad korupcijos rizikos analizė bei teikiami rekomendacinio pobūdžio pasiūlymai skirti ne teisės aktų įgyvendinimo kontrolei, o analizuojamų procesų antikorupcinei aplinkai gerinti, korupcijos pasireiškimo rizikoms mažinti.

¹⁶⁸ 2017-11-21.

¹⁶⁹ 2023-04-26 Nr. S-(5.17 Mr)-1214.

¹⁷⁰ 2017-09-07 įsakymas Nr. 32.

¹⁷¹ 2017-07-03 įsakymas Nr. 39.17B.

¹⁷² 2021-11-03 įsakymas Nr. V-61.

¹⁷³ 2023-04-26 Nr. S-(5.17 Mr)-1214.

¹⁷⁴ 2023-08-09 raštas Nr. S-(5.17 Mr)-2222.

Paminėtina, kad Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 67 straipsnio 1 dalies 1 punkte numatyta, kad Savivaldybės kontrolės ir audito tarnyba, prižiūradama, ar teisėtai, efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai valdomas ir naudojamas savivaldybės turtas ir patikėjimo teise valdomas valstybės turtas, kaip vykdomas savivaldybės biudžetas ir naudojami kiti piniginiai ištekliai atlieka išorės finansinį, atitikties ir veiklos auditą savivaldybės administracijoje, savivaldybės administravimo subjektuose ir *savivaldybės valdomose įmonėse*. Tai yra svarbi priemonė siekiant įvertinti savivaldybės valdomų įmonių veiklą bei priimti sprendimus dėl jos tobulinimo. Tačiau 2021 – 2022 m. išorės auditas buvo atliktas tik UAB „Ukmergės vandenys“¹⁷⁵.

PASIŪLYMAI. Siekiant valdomų įmonių pirkimų viešumo ir skaidrumo:

- Ukmergės rajono savivaldybei pavesti UAB „Ukmergės butų ūkis“ parengti ir pasitvirtinti pirkimų tvarką (taisykles); koordinuoti ir pavesti UAB „Ukmergės vandenys“ ir UAB „Ukmergės autobusų parkas“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai.

- Širvintų rajono savivaldybei koordinuoti ir pavesti UAB „Širvintų autobusų parkas“ nustatyti mažos vertės pirkimų vertes, kai jie gali būti atliekami apie juos neskelbiant, UAB „Širvintų šiluma“, UAB „Širvintų vandenys“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai. Užtikrinti, kad nustatyta tvarka būtų viešinamos mažos vertės pirkimų taisyklės bei sudarytos sutartys.

- Šalčininkų rajono savivaldybei koordinuoti ir pavesti UAB „Šalčininkų autobusų parkas“, UAB „Tvarkyba“, UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ ir UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai. Užtikrinti, kad nustatyta tvarka būtų viešinamos mažos vertės pirkimų taisyklės bei sudarytos sutartys.

- Ukmergės, Širvintų ir Šalčininkų rajonų savivaldybių audito ir kontrolės tarnyboms atlikti išorės pirkimų auditus savivaldybės valdomose įmonėse.

3.7. Neužtikrinamos skaidrios nepriklausomų audito įmonių parinkimo procedūros (kritinė antikorpacinė pastaba).

Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymo¹⁷⁶ 24 straipsnio 1 dalis nustato, kad valstybės ir savivaldybės įmonėse, kurios nelaikomos viešojo intereso įmonėmis pagal Lietuvos Respublikos finansinių ataskaitų audito įstatymą, viešojo intereso įmonėse, akcinėse bendrovėse, šio

¹⁷⁵ Prieiga internete:

<https://www.ukmerge.lt/uploads/AUDITO%20ATASKAITOS%20IR%20I%C5%A0VADOS/UAB%20Ukmerg%C4%97s%20vandenys%20Veiklos%20audito%20ataskaita.pdf>

¹⁷⁶ Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.154658/fgaWwGsvCW>

straipsnio 2 dalyje nurodytose uždarnosiose akcinėse bendrovėse, kooperatinėse bendrovėse (kooperatyvuose), tikrosiose ūkinėse bendrijose ir komanditinėse ūkinėse bendrijose, kuriose visi tikrieji nariai yra akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės, taip pat *uždarnosiose akcinėse bendrovėse, kuriose akcininkė yra valstybė ir (arba) savivaldybė, uždarnosiose akcinėse bendrovėse, kurių prekių (paslaugų) kainos reguliuojamos įstatymų nustatyta tvarka*, turi būti atliktas metinių finansinių ataskaitų auditas.

Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nustatyta visuotinio akcininkų susirinkimo kompetencija rinkti ir atšaukti auditorių ar audito įmonę metinių finansinių ataskaitų rinkinio auditui atlikti, nustatyti audito paslaugų apmokėjimo sąlygas.

Metinių finansinių ataskaitų auditas be kita ko taip pat yra ir svarbi korupcijos prevencijos priemonė, galinti identifikuoti korupcijos rizikos veiksnius ar korupcijai neatsparias situacijas bei apie tai informuoti įmones bei akcininkus siekiant priimti sprendimus dėl jų valdymo ar šalinimo. Tačiau tam svarbu, kad audito įmonės šių auditų atlikimui būtų parenkamos objektyviai, skaidriai, siekiant atlikti efektyvias audito procedūras, kurios parodytų tikrą ir objektyvų įmonių veiklos paveikslą. Deja, įvertinti pavyzdžiai savivaldybėse leidžia daryti prielaidą, kad audito paslaugų pirkimai vykdomi neskaidriai, metai iš metų audito paslaugų pirkimus laimi tos pačios įmonės, savivaldybių administracijų direktoriai bei visuotiniai akcininkų susirinkimai (kai savivaldybės nevaldo 100 proc. įmonės akcijų) nevertina ir tik formaliai patvirtina įmonių sprendimus dėl audito įmonių parinkimo¹⁷⁷. Mūsų nuomone, neskaidriai parinkus audito paslaugų teikėją yra sunku tikėtis objektyvaus ir nešališko audito rezultatų.

Savivaldybėse nėra patvirtintų taisyklių (nuostatų) dėl savivaldybės administracijos direktoriaus (kai savivaldybė valdo 100 proc. įmonės akcijų) veiksmų (pavedimo įgaliotam atstovui balsuoti visuotiniame akcininkų susirinkime) renkant ir atšaukiant auditorių ar audito įmonę metinių finansinių ataskaitų rinkinio auditui atlikti, nustatant audito paslaugų apmokėjimo sąlygas, todėl šie veiksmai atliekami formaliai¹⁷⁸, o tai yra korupcijos rizikos veiksnys, lemiantis neskaidrius audito įmonių parinkimo procesus. Papildoma savivaldybių kontrolė audito paslaugų teikėjo parinkime ypatingai svarbi ir dėl aplinkybės, kad audito paslaugų teikėją renkasi pati tikrinama įmonė, jos vadovas, neabejotinai turintis suinteresuotumą „gerais“ audito rezultatais.

Galimai neskaidrių audito paslaugų pirkimo procedūrų pavyzdžiai:

¹⁷⁷ Pavyzdžiui, atlikus korupcijos rizikos analizę UAB „Pasvalio autobusų parkas“ pirkimų veiklos srityse buvo nustatyta, kad pirkimai vykdomi be jokių pirkimo procedūrų, galima žala įmonei, nors atliekami auditai jokių neatitikimų nenustatydavo. Prieiga internete: <https://www.stt.lt/naujienos/7464/pasvalio-autobusu-parke-pirkimams-pinigai-liejosi-laisvai:2618>

¹⁷⁸ Ukmergės rajono savivaldybės administracijos direktorius įsakymais tik paveda vykdyti audito įmonės parinkimo procedūras.

- UAB „Ukmergės šiluma“ 2019 m. atliko finansinių ataskaitų ir licencijuojamos veiklos metinės atskaitomybės audito paslaugų viešąjį pirkimą¹⁷⁹ nustatė planuojamą pirkimo vertę 9 850 Eur be PVM. Pirkimas vykdytas neskelbiamos apklausos būdu, apklausti 4 tiekėjai, iš kurių 3 pateikė didesnės vertės pasiūlymus, o UAB „RG verslas“, kuris ir buvo pripažintas pirkimo laimėtoju – 10 Eur mažesnę pasiūlymą nei buvo nustatyta planuojama pirkimo vertė – 9 840 Eur be PVM. Kadangi planuojama pirkimo vertė apklaustiems pirkimo dalyviams nebuvo atskleista, darytina išvada, kad UAB „RG verslas“ galimai vienintelė žinojo ją. Tai leidžia abejoti atlikto neskelbiamo pirkimo skaidrumu. 2019 m. balandžio 4 d. buvo sudaryta finansinių ataskaitų audito paslaugų teikimo sutartis dėl 2019, 2020 ir 2021 m. finansinės atskaitomybės auditų. Audito įmonė patvirtinta visuotinio akcininkų susirinkimo 2019 m. balandžio 3 d., protokolo Nr. 19/1.

Pažymėtina, kad ta pati audito įmonė UAB „RG verslas“ atliko ir 2016 – 2018 metų UAB „Ukmergės šiluma“ finansinių ataskaitų auditus (2016 m. balandžio 19 d. finansinių ataskaitų audito paslaugų teikimo sutartis). Taip pat 2022 m. balandžio 8 d. sudaryta 2022 – 2023 m. finansinių ataskaitų auditų paslaugų teikimo sutartis, kurios vertė 9 680 Eur be PVM su UAB „RG verslas“¹⁸⁰, tačiau visuotinis įmonės akcininkų susirinkimas audito įmonę patvirtino tik 2022 m. balandžio 29 d. (protokolo Nr. 1.), įpareigojo direktorių su išrinkta audito įmone pasirašyti audito paslaugų atlikimo sutartį, nors ji jau buvo sudaryta iki visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimo priėmimo dienos.

- UAB „Ukmergės autobusų parkas“ 2020 m. spalio 6 d. sudarė sutartį su UAB „RG verslas“ dėl 2020 – 2022 m. įmonės finansinių ataskaitų auditų, tačiau pirkimo dokumentai nebuvo pateikti¹⁸¹.

- UAB „Ukmergės vandenys“ 2019 m. atliko neskelbiamą pirkimą dėl įmonės 2019 – 2021 m. finansinių ataskaitų audito paslaugų. 2019 m. rugsėjo 04 d. raštu Nr. 06-240 apklausti 3 tiekėjai. Įvertinus pateiktus tiekėjų pasiūlymus nebuvo identifikuota, kad visi trys tiekėjai yra susiję:

UAB „Analitika“ pasiūlymą¹⁸² pasirašė direktoriaus pavaduotojas (Auditorius_1). Pagal viešą informaciją, įmonės direktorius yra Auditorius_3.

UAB „Apdaira“ pasiūlymą¹⁸³ pasirašė įmonės direktorius (Auditorius_2). Tačiau Centrinėje viešųjų pirkimų informacinėje sistemoje prie UAB „Apdaira“ pateikto pasiūlymo nurodoma Auditoriaus_1 kontaktinė informacija, kuris taip pat ėjo ir kito apklausto tiekėjo UAB „Analitika“ direktoriaus pavaduotojo pareigas.

¹⁷⁹ Sutarties terminas – 3 metai.

¹⁸⁰ Pirkimo dokumentai nebuvo pateikti.

¹⁸¹ UAB „RG verslas“ taip pat atliko UAB „Ukmergės autobusų parkas“ 2018, 2017, 2016, 2015 m. finansinės atskaitomybės auditus.

¹⁸² 2019-09-04 Nr. 6.

¹⁸³ 2019-09-05 Nr. 7.

UAB „Audito kokybė“ pasiūlymą¹⁸⁴ pasirašė įmonės direktorius Auditorius_3, tai pat ėjęs ir kito apklausto tiekėjo UAB „Analitika“ direktoriaus pareigas.

Taigi, nurodytos aplinkybės pagrindžia šio pirkimo neskaidrumą, nes visi 3 pasiūlymus pateikę tiekėjai buvo tarpusavyje susiję. To neidentifikavus, 2019 m. rugsėjo 17 d. sudaryta sutartis su pirkimo laimėtoju UAB „Analitika“ Nr. 19-35.

2022 m. gruodžio 12 d. sudaryta audito paslaugų sutartis su ta pačia įmone UAB „Analitika“ Nr. AN12230. Neskelbiamo pirkimo metu buvo apklausti 3 tiekėjai: UAB „Analitika“, UAB „Apdaira“ ir UAB „Baltijos auditas ir KO“, pastarosios 2 įmonės pasiūlymų nepateikė. UAB „Analitika“ ir UAB „Apdaira“ ryšiai nurodyti vertinant 2019 m. atliktą audito paslaugų pirkimą. Pažymėtina ir tai, kad 2018 – 2019 m. įmonės finansinių ataskaitų auditus atliko ta pati UAB „Analitika“.

- UAB „Ukmergės butų ūkis“ esant neperkančiajai organizacijai (subjektui) audito paslaugų pirkimo procedūros nevykdomos, nors savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu „Dėl audito įmonės parinkimo“¹⁸⁵ pavesta UAB „Ukmergės butų ūkis“ direktoriui vykdyti audito įmonės parinkimo procedūras 2021-2023 metų finansinių ataskaitų ir reguliuojamos veiklos auditui atlikti.

- UAB „Širvintų knygynas“, UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ 2021, 2022, 2023 m. apklausė tas pačias 2 audito įmones, vienos iš kurių pasiūlymas būdavo daugiau nei 2 – 3 kartus didesnis.

Savivaldybės įmonė	2021 m. apklausa	2022 m. apklausa	2023 m. apklausa
UAB „Širvintų knygynas“ ¹⁸⁶	UAB „Added Value“, 3000 Eur	UAB „Added Value“, 3000 Eur	UAB „Added Value“, 3000 Eur
	UAB „Verslo konsultacijos ir auditas“, 907,5 Eur	UAB „Verslo konsultacijos ir auditas“, 907,5 Eur	UAB „Verslo konsultacijos ir auditas“, 726 Eur
UAB „Širvintos verslui ir laisvalaikiui“ ¹⁸⁷	UAB „Added Value“, 3000 Eur	UAB „Added Value“, 3000 Eur	UAB „Added Value“, 3000 Eur
	UAB „Verslo konsultacijos ir auditas“, 907,5 Eur	UAB „Verslo konsultacijos ir auditas“, 907,5 Eur	UAB „Verslo konsultacijos ir auditas“, 1452 Eur

- UAB „Širvintų vandenys“ finansinių ataskaitų rinkinio ir reguliuojamos veiklos metinės atskaitomybės audito paslaugų (2 metams) pirkimas 2022 m. atliktas kreipiantis į vienintelį tiekėją¹⁸⁸.

- UAB „Tvarkyba“ direktorius 2022 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. I-5 „Dėl finansinių ataskaitų audito paslaugų pirkimo“ nusprendė neskelbiamą mažos vertės pirkimą atlikti Centrinės

¹⁸⁴ 2019-09-05 Nr. 5.

¹⁸⁵ 2021-06-02 Nr. 13-943.

¹⁸⁶ 2021-02-11 tiekėjų apklausos pažyma Nr. 1, 2022-02-09 Nr. 1 ir 2023-02-09 Nr. 1.

¹⁸⁷ 2021-02-11 tiekėjų apklausos pažyma Nr. 1, 2022-02-09 Nr. 1 ir 2023-02-09 Nr. 1.

¹⁸⁸ 2022-02-20 pirkimo paraiška Nr. 1, 2023-02-27 raštas Nr. 1.10-23.

viešųjų pirkimų informacinės sistemos priemonėmis, nustatė pirkimo vertę – 6 000 Eur be PVM, patvirtino pirkimo sąlygas. Įmonės viešųjų pirkimų komisija 2022 m. sausio 27 d. posėdžio metu¹⁸⁹ nusprendė apklausti 3 tiekėjus – UAB „Analitika“, UAB „Apdaira“ ir UAB „Baltijos auditas ir KO“. Pasiūlymus pateikė 2 dalyviai: UAB „Analitika“ ir UAB „Apdaira“. UAB „Analitika“ pasiūlyta 200 Eur nei nustatyta pirkimo vertė mažesnė kaina – 5 800 Eur bei PVM, UAB „Apdaira“ – didesnė kaina nei nustatyta pirkimo vertė – 7 220 Eur be PVM, nors pirkimo sąlygose pirkimo vertė nebuvo nurodyta.

Atsižvelgiant į nurodytus skaidrumo trūkumus, visoms savivaldybėms siūlytina nustatyti audito paslaugų pirkimo gaires / reikalavimus valdomos įmonės, įtvirtinti veiksmus (procedūras) renkant ir atšaukiant auditorių ar audito įmonę metinių finansinių ataskaitų rinkinio auditui atlikti, nustatant audito paslaugų apmokėjimo sąlygas. Tokiu atveju įmonių pirkimo sąlygose turėtų būti nuostatos apie sutarties sudarymą¹⁹⁰ tik esant atitinkamam vienintelio akcininko ar visuotinio akcininkų susirinkimo sprendimui¹⁹¹.

PASIŪLYMAI. *Siekiant užtikrinti skaidrias nepriklausomų audito įmonių parinkimo procedūras:*

- Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėms nustatyti valdomoms įmonėms audito paslaugų pirkimo gaires / reikalavimus; nustatyti savivaldybių veiksmus (procedūras) renkant ir atšaukiant auditorių ar audito įmonę metinių finansinių ataskaitų rinkinio auditui atlikti, nustatant audito paslaugų apmokėjimo sąlygas.

3.8. Nevykdoma sisteminga korupcijos prevencijos veikla įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose (kita antikorupcinė pastaba).

Atsižvelgiant į šioje korupcijos rizikos analizės išvadoje nustatytus korupcijos rizikos veiksnius ir įvertinus Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybių korupcijos prevencijos planavimo dokumentus, darytina išvada, kad korupcijos prevencijos veikla įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose yra nepakankama:

- Šalčininkų rajono savivaldybės korupcijos prevencijos 2021-2023 m. programoje¹⁹², taip pat Širvintų rajono savivaldybės 2021 – 2023 m. korupcijos prevencijos programoje¹⁹³ nėra jokių priemonių dėl korupcijos prevencijos įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose.

¹⁸⁹ Protokolo Nr. VP-1.

¹⁹⁰ Bendrovės vadovas atsako už sutarties su auditoriumi ar audito įmone sudarymą, kai auditas privalomas pagal įstatymus ar bendrovės įstatus.

¹⁹¹ Alternatyvi priemonė galėtų būti kad audito paslaugų tiekėjų parinkimo viešųjų pirkimų procedūras atliktų savivaldybių administracijos.

¹⁹² Prieiga internete: <https://www.salcininkai.lt/data/public/uploads/2021/03/salcininku-rs-korupcijos-prevencijos-2021-2023-m.-programa-ir-priemoniu-planas.pdf>

¹⁹³ Prieiga internete: https://www.sirvintos.lt/data/public/uploads/2021/05/d1_1-121.pdf

- Ukmergės rajono savivaldybės 2021 – 2023 m. korupcijos prevencijos programoje¹⁹⁴ numatyta priemonė dėl asmenų tikrinimo, kaip jis yra privalomas, prieš priimant į pareigas (4 punktas), tačiau ji neveikė visais atvejais (šios išvados 3.1 poskyris). Taip pat, ne visais atvejais veikė numatyta privačių interesų kontrolės priemonė (šios išvados 3.4 poskyris). Todėl priemonės siūlytina patikslinti nustatant reikiamus jų vidaus kontrolės mechanizmus.

PASIŪLYMAI. Siekiant sistemingos korupcijos prevencijos veiklos įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose:

- Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėms, atsižvelgiant į šioje korupcijos rizikos analizės išvadoje nurodytus korupcijos rizikos veiksnius, taip pat ir kitus informacijos šaltinius pagal poreikį, galiojančiose korupcijos prevencijos programose ar planuojamuose sekančio laikotarpio korupcijos prevencijos planavimo dokumentuose numatyti korupcijos prevencijos priemones įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose.

¹⁹⁴ Prieiga internete: <https://www.ukmerge.lt/uploads/Antikorupcijos%20komisija/7-265%20D%C4%97I%20Ukmerg%C4%97s%20korupc.prevenc%20programos%20patvirtinimo.pdf>

4. MOTYVUOTOS IŠVADOS (PASTABOS)

Išanalizavus įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėse, darytina išvada, kad juose yra korupcijos rizika dėl šių korupcijos rizikos veiksnių¹⁹⁵:

4.1. Kritinės antikorupcinės pastabos:

4.1.1. Trūksta skaidrumo įmonių vadovų priėmimo į pareigas procedūrose – ne visais atvejais vykdomi konkursai, nepakankamą terminą saugomi sprendimų priėmimą pagrindžiantys dokumentai, nesilaikoma nustatyto kadencijų limitu, nevisais atvejais vykdomas asmenų tikrinimas priimant į pareigas (motyvai išdėstyti 3.1 skirsnyje).

4.1.2. Sudarant kolegialius valdymo organus neužtikrinamas sprendimų priėmimo nešališkumas, nepriklausomų narių nepriklausomumas, neatskiriamos įmonių valdymo ir priežiūros funkcijos – nevaldomi interesų konfliktai, neatskiriamos priklausomų valdybos narių funkcijos (motyvai išdėstyti 3.2 skirsnyje).

4.1.3. Įmonių vadovų atlyginimo nustatymo taisyklėse yra neaiškių, dviprasmiškų nuostatų, nereglamentuotų situacijų – nepakankami įmonių vadovų darbo užmokesčio, premijų nustatymo kriterijai, nenustatytos, neaiškios darbo apmokėjimo sąlygos laikinai vykdant įmonių vadovų funkcijas (motyvai išdėstyti 3.3 skirsnyje).

4.1.4. Nevykdoma efektyvi privačių interesų konfliktų rizikų prevencija – neteikiamo rekomendacijos, nepakankami kontroliuojamas deklaracijų pateikimas (motyvai išdėstyti 3.4 skirsnyje).

4.1.5. Neužtikrinamos skaidrios nepriklausomų audito įmonių parinkimo procedūros – atliekant pirkimus apklausiamos susijusios įmonės, apklausos atliekamos formaliai (motyvai išdėstyti 3.7 skirsnyje).

4.2. Kitos antikorupcinės pastabos:

4.2.1. Savivaldybės, įsigydamos prekes, paslaugas bei darbus, sudaro palankias sąlygas pirkimus laimėti jų valdomoms įmonėms – nepagrindžiamas vidaus sandorių sudarymas, neatskirtos pirkimų funkcijos (motyvai išdėstyti 3.5 skirsnyje).

4.2.2. Savivaldybės nevykdo valdomų įmonių atliekamų pirkimų priežiūros ir kontrolės – neperkančiosios organizacijos neturi jokių pirkimų taisyklių, siekiama kuo daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti neskelbiamais būdais (motyvai išdėstyti 3.6 skirsnyje).

4.2.3. Nevykdoma sisteminga korupcijos prevencijos veikla įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose – korupcijos prevencijos planavimo dokumentuose trūksta priemonių

¹⁹⁵ Išvadas pagrindžiantys motyvai pateikti išvados dėl korupcijos rizikos analizės 3 skyriuje.

korupcijos rizikų valdymui įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose (motyvai išdėstyti 3.8 skirsnyje).

5. REKOMENDACINIO POBŪDŽIO PASIŪLYMAI

Siekdami sumažinti korupcijos rizikos veiksnių įtaką įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose, teikiame šiuos rekomendacinio pobūdžio pasiūlymus:

5.1. Pasiūlymai atsižvelgiant į kritines antikorpines pastabas:

5.1.1. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai svarstyti galimybę inicijuoti Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo nuostatų, reglamentuojančių savivaldybių (ir valstybės) bendrovių vadovų atrankos ir skyrimo tvarką, pakeitimus, numatant įmonių vadovų priėmimą į pareigas konkurso būdu.

5.1.2. Lietuvos vyriausiajam archyvarui nustatyta tvarka inicijuoti Bendrųjų dokumentų saugojimo terminų rodyklės pakeitimus numatant ilgesnius pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų, pretendentų dalyvauti konkurse pareigoms eiti prašymų ir kitų pateiktų dokumentų registro, pretendentų į pareigas konkurso protokolų saugojimo terminus.

5.1.3. Ukmergės ir Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybių merams spręsti dėl UAB „Ukmergės vandenys“ vadovo ir UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ laikino vadovo ir UAB „Širvintų autobusų parkas“ vadovo, kurie buvo priimti pasibaigus maksimaliam dviejų kadencijų terminui.

5.1.4. Širvintų rajono savivaldybės merui artimiausiu metu skelbti konkursą dėl UAB „Širvintų knygynas“ vadovo atrankos.

5.1.5. Širvintų rajono savivaldybei kontroliuojamų bendrovių pasiektų veiklos tikslų atitiktis joms nustatytiems veiklos tikslams vertinimo tvarkos apraše numatyti ataskaitų vertinimo dokumentavimo reikalavimus.

5.1.6. Šalčininkų ir Ukmergės rajonų savivaldybėms nustatyti kontrolės procedūras, siekiant, kad sprendimai dėl asmenų skyrimo į įmonių vadovų pareigas būtų priimami tik gavus ir įvertinus Specialiųjų tyrimų tarnybos informaciją tais atvejais, kai ji yra privaloma.

5.1.7. Šalčininkų rajono savivaldybei valdomų įmonių įstatuose panaikinti numatytas valdybų teises tvirtinti įmonės vadovo pavaduotojų, vyr. buhalterio, konkursus laimėjusių asmenų kandidatūras.

5.1.8. Šalčininkų rajono savivaldybei užtikrinti, kad nepriklausomų valdybos narių atrankos komisijos narių daugumos nesudarytų komisijos pirmininkui tiesiogiai pavaldūs asmenys, į komisiją (-as) įtraukti nepriklausomų narių, visuomenės atstovų.

5.1.9. Šalčininkų rajono savivaldybei nustatyti reikalavimą, kad prieš priimat sprendimą dėl asmenų skyrimo nepriklausomais valdybų nariais, iš įmonių, savivaldybės administracijos būtų gauta ir įvertinta informacija dėl kandidatų esamų (buvusių) ryšių su įmone, savivaldybės administracija.

5.1.10. Šalčininkų rajono savivaldybei įvertinti UAB „Tvarkyba“ vadovo atsakomybę dėl dokumentų ir duomenų apie valdybos nario įgaliojimų pabaigą savalaikio nepateikimo Juridinių asmenų registro tvarkytojui.

5.1.11. Šalčininkų rajono savivaldybei renkant naujus nepriklausomus narius įvertinti galimas privačių interesų konfliktų, nepotizmo rizikas bei jas valdyti.

5.1.12. Patvirtinti priklausomų valdybos narių parinkimo procedūrų gaires, jose taip pat numatyti priklausomų valdybos narių skyrimo kriterijus, įtvirtinti nešališkumo užtikrinimo priemonės ir (ar) garantijas dėl neteisėto poveikio, numatyti įmonių valdymo ir priežiūros bei kontrolės funkcijų atskyrimą.

5.1.13. Ukmergės rajono savivaldybei tobulinti kintamosios atlyginimo dalies nustatymą bei jo kriterijus, nustatyti premijų kriterijus bei vieningą vadovų pavadavimo apmokėjimo sistemą.

5.1.14. Širvintų rajono savivaldybei nustatyti pastoviosios atlyginimo dalies, premijų nustatymo kriterijus, nustatant konkretų priemonių dydį (-žius) už įmonių vadovų pavadavimą dydį ar jo apskaičiavimo taisykles.

5.1.15. Šalčininkų rajono savivaldybei, nustatyti vieningą vadovų pavadavimo apmokėjimo sistemą.

5.1.16. Ukmergės ir Širvintų rajonų savivaldybėms pateikti išankstines rašytines rekomendacijas nurodytiems asmenis, Ukmergės rajono savivaldybei užtikrinti UAB „Ukmergės šiluma“ privačių interesų deklaracijos duomenų viešumą.

5.1.17. Visoms savivaldybėms – užtikrinti, kad visose įmonėse būtų patvirtinti privačius interesus deklaruoti privalančių asmenų sąrašai, jie būtų nuolat atnaujinami ir kontroliuojamas jų vykdymas¹⁹⁶.

5.1.18. Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėms nustatyti valdomoms įmonėms audito paslaugų pirkimo gaires / reikalavimus; nustatyti savivaldybių veiksmus (procedūras) renkant ir atšaukiant auditorių ar audito įmonę metinių finansinių ataskaitų rinkinio auditui atlikti, nustatant audito paslaugų apmokėjimo sąlygas.

5.2. Pasiūlymai atsižvelgiant į kitas antikorpucines pastabas:

5.2.1. Ukmergės rajono savivaldybei sekančio laikotarpio korupcijos prevencijos programos įgyvendinimo priemonių plane numatyti priemonę, kad į savivaldybės tarybos posėdžio darbotvarkę būtų įtraukti tik tie norminių teisės aktų projektai, kuriems pagal įstatymo reikalavimus atliktas antikorpucinis vertinimas, priemonėje įtvirtinant konkrečius jos įgyvendinimo kontrolės mechanizmus.

¹⁹⁶ Šalčininkų rajono savivaldybė šį pasiūlymą įgyvendino korupcijos rizikos analizės atlikimo metu, 2023-08-09 raštu Nr. S-(5.17 Mr)-2222 pateikė valdomų įmonių patvirtintus privačius interesus deklaruoti privalančių asmenų sąrašus.

5.2.2. Ukmergės rajono savivaldybei nepratęsti keleivių vežimo viešųjų paslaugų sutarties pasibaigiant jos terminui 2026 m. gegužės 16 d., atlikti išsamią analizę teisės aktų ir teismų praktikos nustatyta tvarka, siekiant nustatyti, ar keleivių vežimo viešųjų paslaugų įsigijimo konkurencingais būdais galimybės.

5.2.3. Ukmergės ir Šalčininkų rajonų savivaldybėms, sudarant sekančių metų viešųjų pirkimų planus, pagal galimybes jungti analogiškus pirkimus į stambesnius skelbiamus (esant poreikiui juos skaidyti į dalis), numatyti priemones neskelbiamų pirkimų konkurencingumo didinimui.

5.2.4. Ukmergės ir Šalčininkų rajonų savivaldybėms atskirti viešųjų pirkimų procedūrose dalyvaujančių asmenų funkcijas.

5.2.5. Ekonomikos ir inovacijų ministerijai svarstyti dėl priemonių pirkimų vykdymo skaidrumui didinti valstybės ar savivaldybių valdomų įmonių valdymo koncesijos atvejais.

5.2.6. Ukmergės rajono savivaldybei pavesti UAB „Ukmergės butų ūkis“ parengti ir pasitvirtinti pirkimų tvarką (taisykles); koordinuoti ir pavesti UAB „Ukmergės vandenys“ ir UAB „Ukmergės autobusų parkas“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai.

5.2.7. Širvintų rajono savivaldybei koordinuoti ir pavesti UAB „Širvintų autobusų parkas“ nustatyti mažos vertės pirkimų vertes, kai jie gali būti atliekami apie juos neskelbiant, UAB „Širvintų šiluma“, UAB „Širvintų vandenys“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai. Užtikrinti, kad nustatyta tvarka būtų viešinamos mažos vertės pirkimų taisyklės bei sudarytos sutartys.

5.2.8. Šalčininkų rajono savivaldybei koordinuoti ir pavesti UAB „Šalčininkų autobusų parkas“, UAB „Tvarkyba“, UAB „Eišiškių komunalinis ūkis“ ir „UAB „Šalčininkų šilumos tinklai“ pakeisti mažos vertės pirkimų taisykles, siekiant daugiau mažos vertės pirkimų vykdyti apie juos skelbiant viešai. Užtikrinti, kad nustatyta tvarka būtų viešinamos mažos vertės pirkimų taisyklės bei sudarytos sutartys.

5.2.9. Ukmergės, Širvintų ir Šalčininkų rajonų savivaldybių audito ir kontrolės tarnyboms atlikti išorės pirkimų auditus savivaldybės valdomose įmonėse.

5.2.10. Ukmergės, Šalčininkų ir Širvintų rajonų savivaldybėms, atsižvelgiant į šioje korupcijos rizikos analizės išvadoje nurodytus korupcijos rizikos veiksnius, taip pat ir kitus informacijos šaltinius pagal poreikį, galiojančiose korupcijos prevencijos programose ar planuojamuose sekančio laikotarpio korupcijos prevencijos planavimo dokumentuose numatyti korupcijos prevencijos priemones įmonių valdymo, priežiūros ir kontrolės veiklos procesuose.

Mindaugas Stukas, tel. 8 706 63 366, mob. 8 652 45 815, el. p. mindaugas.stukas@stt.lt

Rengėjo tiesioginis vadovas Domantas Lukauskas, Korupcijos rizikos skyriaus viršininkas,
tel. 8 706 63 378, mob. 8 656 60 933, el. p. domantas.lukauskas@stt.lt

**ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ĮVERTINTI TEISĖS AKTAI,
DOKUMENTAI IR INFORMACIJA****I. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI TEISĖS AKTAI IR
KITI DOKUMENTAI**

1. Lietuvos Respublikos korupcijos prevencijos įstatymas.
2. Lietuvos Respublikos viešųjų ir privačių interesų derinimo įstatymas.
3. Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymas.
4. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas.
5. Lietuvos Respublikos savivaldos įstatymas.
6. Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas.
7. Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatymas.
8. Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymas.
9. Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių turto valdymo, naudojimo ir disponavimo juo įstatymas.
10. Lietuvos Respublikos įmonių atskaitomybės įstatymas.
11. Kandidatų į valstybės ar savivaldybės įmonės, valstybės ar savivaldybės valdomos bendrovės ar jos dukterinės bendrovės kolegialų priežiūros ar valdymo organą atrankos aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2015 m. birželio 17 d. nutarimu Nr. 631.
12. Konkursų valstybės ir savivaldybių įmonėse, iš valstybės, savivaldybių ir Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžetų bei iš kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų finansuojamose valstybės ir savivaldybių įstaigose ir viešosiose įstaigose, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė, ir savivaldybių kultūros centruose, kurių teisinė forma yra viešoji įstaiga ir kurių dalininkės yra dvi ar daugiau savivaldybių, organizavimo ir vykdymo tvarkos aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2017 m. birželio 21 d. nutarimu Nr. 496.
13. Savivaldybių turtinių ir neturtinių teisių įgyvendinimo savivaldybių valdomose įmonėse tvarkos aprašas, patvirtintas Vyriausybės 2007 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 567.
14. Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 23 d. nutarimas Nr. 1341 „Dėl valstybės valdomų įmonių vadovų darbo užmokesčio“.
15. Juridinių asmenų registro nuostatai, patvirtinti Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407.
16. Bendrųjų dokumentų saugojimo terminų rodyklė, patvirtinta Lietuvos vyriausiojo

archyvaro 2011 m. kovo 9 d. įsakymu Nr. V-100.

II. ATLIEKANT KORUPCIJOS RIZIKOS ANALIZĘ ANALIZUOTI IR VERTINTI TEISĖS AKTAI, DOKUMENTAI IR INFORMACIJA

1. Ukmergės rajono savivaldybės teisės aktai, pateikti dokumentai ir kita informacija. Pateikta 2023 m. kovo 29 d. raštu Nr. (6.23E) 18-1681 ir el. paštu¹⁹⁷.

2. Šalčininkų rajono savivaldybės teisės aktai, pateikti dokumentai ir kita informacija. Pateikta 2023-04-26 Nr. S-(5.17 Mr)-1214, 2023-05-17 Nr. S-(5.17 Mr)-1390 ir el. paštu.

3. Širvintų rajono savivaldybės teisės aktai, pateikti dokumentai ir kita informacija. Pateikta 2023 m. balandžio 3 d. raštu Nr. 13-966 ir el. paštu.

4. Privačių interesų registro informacija.

5. Centrinio viešųjų pirkimų portalo, Centrinės viešųjų pirkimų informacinės sistemos informacija.

6. Juridinių asmenų registro informacija.

7. Lietuvos teismų informacinės sistemos informacija.

8. Informacija žiniasklaidos priemonėse.

¹⁹⁷ mindaugas.stukas@stt.lt